

A – Az Elsőfokú Bíróság tevékenysége 2006-ban

Bo Vesterdorf elnök

2006 már a második olyan év megszakítás nélkül, amelynek során az Elsőfokú Bíróság a beérkezett ügyek számát meghaladó számú ügyet fejezett be (436 befejezett ügy szemben a 432 beérkezett üggyel). Általános jelleggel megállapítható, hogy a beérkezett ügyek száma csökken (432 szemben a 2005-ben beérkezett 469 üggyel). Ez a csökkenés azonban csak látszólagos, és azzal magyarázható, hogy a közszolgálati ügyeket 2006-ban már nem az Elsőfokú Bíróság elé terjesztik, hanem azok elbírálására ezentúl a Közzszolgálati Törvényszék rendelkezik hatáskörrel.¹ A közszolgálati jogvitákat és a különleges eljárásokat nem számítva a beérkezett ügyek száma valójában jelentős (33%-os) növekedést mutat (387 ügy szemben a 2005-ben beérkezett 291 üggyel). A védjegyekkel kapcsolatosan beérkezett ügyek száma 46%-kal növekedett (2006-ban 143 szemben a 2005-ben beérkezett 98 üggyel), míg a közszolgálatról és a szellemi tulajdontól különböző tárgyú ügyek számát 26%-os növekedés jellemzi (244 szemben a korábbi 193 üggyel). A befejezett ügyek száma ugyanakkor csökkent (436 szemben a korábbi 610 üggyel), azonban ezzel kapcsolatban is meg kell jegyezni, hogy a 2005. év folyamán 117 ügyet a Közzszolgálati Törvényszékhez történt áttétellel fejeztek be. Ha nem vesszük számításba ezeket az ügyeket, akkor a 2006-ban befejezett ügyek számának csökkenése ugyan még mindig fennáll, azonban kevésbé jelentős (436 szemben a korábbi 493 üggyel).

Végeredményben a folyamatban maradt ügyek száma az előző évihez képest változatlan maradt, azaz éppen csak meghaladta az ezret (1029 szemben a 2005. évben folyamatban maradt 1033 üggyel). Ebből a szempontból megállapítható, hogy 2007. január 1-jén az összes folyamatban maradt ügy közel 25%-át a szellemi tulajdonjoggal kapcsolatos jogviták alkották. Annak ellenére, hogy egyrésről 82 közszolgálati ügy van még mindig folyamatban az Elsőfokú Bíróság előtt, másrésről a Közzszolgálati Törvényszék ítéletei ellen előterjesztett első fellebbezések már megérkeztek az Elsőfokú Bíróságra (2006. december 31-én számuk 10 volt) az Elsőfokú Bíróság előtti peres ügyek jellege fokozatosan megváltozik, és egyre több a gazdasági tárgyú jogvita.

Az eljárások átlagos időtartama enyhén növekedett ebben az évben, mivel – a közszolgálati ügyek és a szellemi tulajdonnal kapcsolatos ügyek kivételével – annak mértéke a 2005. évi 25,6 hónapról 2006-ra 27,8 hónapra emelkedett. Megjegyezzük ugyanakkor, hogy a 2006-os év során az Elsőfokú Bíróság eljárási szabályzatának a 76a. cikkében meghatározott gyorsított eljárás alkalmazását az Elsőfokú Bíróság a kért 10 ügy közül 4-ben engedélyezte.

Mindemellett, a Bíróságra bírónak kinevezett Pernilla Lindh, valamint a Bíróságra főtanácsnoknak kinevezett Paolo Mengozzi és Verica Trstenjak október 6-án távoztak az Elsőfokú Bíróságról. Ugyanezen a napon a helyükre Nils Wahlt, Enzo Moavero Milanest és Miro Preket nevezték ki.

¹ A 2006. év során a Közzszolgálati Törvényszék ugyanakkor egy ügyet utalt az Elsőfokú Bíróság elé.

E jelentés keretében lehetetlenség kimerítő jelleggel számot adni az Elsőfokú Bíróság 2006. évi gazdag ítélkezési gyakorlatáról. Kizárólag az ehhez a legszembetűnőbb hozzájárulással szolgáló ítéleteket idézzük fel, amelyek kiválasztása szükségképpen részben szubjektív alapokon nyugszik.² Ezek a jogszerűséggel kapcsolatos jogviták (I), a kártérítéssel kapcsolatos jogviták (II) és végül az ideiglenes intézkedések iránti eljárások (III) területére vonatkoznak.

I. *Jogszerűséggel kapcsolatos jogviták*

A. **Az EK 230. és EK 232. cikk alapján benyújtott keresetek elfogadhatósága**

A 2006. év során az e tárgykörben elért legjelentősebb fejlődés a keresettel megtámadható jogi aktusok fogalmához és, valamivel kisebb mértékben, a keresetőségi jog fogalmához kapcsolódik.

1. **A keresettel megtámadható jogi aktusok**

A töretlen ítélkezési gyakorlat szerint az EK 230. cikk értelmében azok a jogi aktusok és határozatok minősülnek megsemmisítés iránti keresettel megtámadhatónak, amelyek olyan kötelező joghatásokat váltanak ki, amelyek a felperes érdekeit érinthetik, jelentősen megváltoztatva annak jogi helyzetét³. A 2006. év során nem kevesebb mint hét ügy is jelezte e kérdés időszzerűségét.

Elsőként három ítélet tisztázta az Európai Csalás Elleni Hivatal (OLAF) által elfogadott aktusok elleni megsemmisítés iránti keresetek határait⁴. Az Elsőfokú Bíróság először a **Camós Grau kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletében megállapította, hogy az OLAF felperest is érintő vizsgálati jelentése nem változtatta meg jelentősen annak jogi helyzetét, mivel a jelentés nem tartalmaz semmilyen kötelezettséget, még eljárásjogit sem, a címzett hatóságok vonatkozásában. Másodszor, az Elsőfokú Bíróság ugyanezen megközelítés alapján a **Tillack kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletében kifejtette, hogy az OLAF-nak a nemzeti igazságügyi hatóságok részére történő információtovábbítása szintén nem támadható meg megsemmisítés iránti keresettel. Az információk OLAF általi továbbítása

² Például nem teszünk említést a dömpingellenes vámról, amely területen ugyanakkor figyelemre méltó fejlődés következett be, nevezetesen az Elsőfokú Bíróság T-274/02. sz., Ritek és Prodisc Technology kontra Tanács ügyben 2006. október 24-én hozott ítéletében (az EBHT-ban még nem tették közzé), valamint a közszolgálati jogról.

³ A Bíróság 60/81. sz., IBM kontra Bizottság ügyben 1981. november 11-én hozott ítéletének (EBHT 1981., 2639. o.) 9. pontja és a 346/87. sz., Bossi kontra Bizottság ügyben 1989. február 14-én hozott ítéletének (EBHT 1989., 303. o.) 23. pontja.

⁴ Lásd az Elsőfokú Bíróság T-309/03. sz., Camós Grau kontra Bizottság ügyben 2006. április 6-án hozott ítéletét, a T-193/04. sz., Tillack kontra Bizottság ügyben 2006. október 4-én hozott ítéletét és az Elsőfokú Bíróság T-4/05. sz., Strack kontra Bizottság ügyben 2006. március 22-én hozott végzését (fellebbezett: C-237/06. P. sz. ügy) (az EBHT-ban még nem tették közzé őket).

ugyanis, noha azokat a nemzeti hatóságoknak komolyan kell megvizsgálniuk, a vonatkozásukban semmilyen kötelező joghatással nem jár, mivel e hatóságok szabadon dönthetnek arról, hogy az OLAF vizsgálata alapján milyen intézkedéseket tesznek. Végül a **Strack kontra Bizottság** ügyben hozott végzésében az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy az OLAF-ot esetlegesen felróható magatartásokról tájékoztató tisztviselő megsemmisítés iránti keresettel nem támadhatja meg az e tájékoztatás nyomán megindított vizsgálatot befejező határozatot.

Másodsorban a 2006. év során az „Osztrák bankok - »Lombard club«” elnevezésű ügyekben hozott ítéleteiben az Elsőfokú Bíróság a Bizottság meghallgatási tisztviselője által meghozott határozatokkal szemben benyújtott keresetek elfogadhatóságát mondta ki⁵. Egyrészt az **Österreichische Postsparkasse és a Bank für Arbeit und Wirtschaft kontra Bizottság** ügyben két hitelintézet kérte a banki díjtételek meghatározására vonatkozó kifogásközlések nem bizalmas szövegváltozatainak egy politikai pártnak történő megküldéséről rendelkező határozatok megsemmisítését. Az Elsőfokú Bíróság ítéletében kimondta, hogy a Bizottság azon határozata, amelyben a jogsértés miatt eljárás alá vont vállalkozást tájékoztatja arról, hogy a vállalkozás által közölt információk nem tekinthetők a közösségi jog által garantált titoktartási kötelezettség hatálya alá tartozó információknak, és ennél fogva közölhetők a panaszos harmadik személlyel, a szóban forgó vállalkozás jogi helyzetének jelentős megváltoztatásával joghatásokat vált ki a vállalkozás tekintetében. Ezért e határozat keresettel megtámadható aktusnak minősül. Másrészt a **Bank Austria Creditanstalt kontra Bizottság** ügyben a Bank Austria Creditanstalt a Bizottság határozata nem bizalmas szövegváltozatának a Hivatalos Lapban történő közzétételével szembeni kifogását elutasító meghallgatási tisztviselő határozatának megsemmisítését kérte. Az Elsőfokú Bíróság ítéletében megállapította, hogy a 2001/462 határozat⁶ 9. cikkének harmadik bekezdése alapján a meghallgatási tisztviselő által hozott határozat joghatásokat vált ki, mivel azt a kérdést dönti el, hogy a közzétéendő szöveg tartalmaz-e nemcsak üzleti titkokat vagy hasonló védelem alá tartozó más információkat, hanem más olyan információkat is, amelyeket nem lehet nyilvánosságra hozni vagy azért, mert a közösségi jogszabályok alapján sajátos védelemben részesülnek, vagy azért, mert jellegüknél fogva a szakmai titoktartási kötelezettség alá tartoznak. Az ilyen határozat következképpen keresettel megtámadható aktusnak minősül.

Harmadsorban, a **Deutsche Bahn kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletében⁷ az Elsőfokú Bíróság pontosította a keresettel megtámadható aktus fogalmának terjedelmét az állami támogatások területén a 659/1999 rendelet⁸ 4. cikkének (2) bekezdése alapján a Bizottság

⁵ Az Elsőfokú Bíróság T-198/03. sz., Bank Austria Creditanstalt kontra Bizottság ügyben 2006. május 30-án hozott ítélete, valamint a T-213/01. és T-214/01. sz., Österreichische Postsparkasse és Bank für Arbeit und Wirtschaft kontra Bizottság ügyekben 2006. június 7-én hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé őket). A 81. cikk alkalmazására irányuló eljárásról szóló, 2002. június 11-i 2004/138/EK bizottsági határozat (COMP/36.571/D I. sz., Osztrák bankok – „Lombard Club” ügyben) (HL 2004. L 56., 1. o.).

⁶ Az egyes versenyjogi eljárásokban a meghallgatási tisztviselők megbízásáról szóló, 2001. május 23-i 2001/462/EK, ESZAK bizottsági határozat (HL L 162., 21. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 151. o.).

⁷ Az Elsőfokú Bíróság T-351/02. sz., Deutsche Bahn kontra Bizottság ügyben 2006. április 6-án hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé).

⁸ Az EK-Szerződés 88. cikke alkalmazásának részletes szabályairól szóló, 1999. március 22-i 659/1999/EK tanácsi rendelet (HL L 83., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 339. o.).

által elfogadott határozatok vonatkozásában. Az adott ügyben a Bizottság közlekedésért felelős tagja írásban tájékoztatta a felperest, hogy nem ad helyt az EK 88. cikk (2) bekezdésében meghatározott eljárás megindítását kezdeményező panaszának. A levél világos és pontos indokolást tartalmazott azon indokok vonatkozásában, amelyek alapján a nemzeti intézkedés nem minősül az EK 87. cikk (1) bekezdésének értelmében vett állami támogatásnak. A Bizottság álláspontja szerint ugyanakkor csak egy tájékoztató levélről volt szó, nem pedig a 659/1999 rendelet 4. cikkének (2) bekezdése szerinti határozatról, következésképpen az annyiban nem minősült keresettel megtámadható jogi aktusnak, amennyiben nem váltott ki joghatásokat.

Az Elsőfokú Bíróság ugyanakkor kimondta, hogy a Bizottság által a panaszos vállalkozáshoz intézett levél az EK 230. cikk hatálya alá tartozik, ha a Bizottság, mivel feltételezett jogellenes támogatásra vonatkozó információról szerzett tudomást, és emiatt a 659/1999 rendelet 10. cikkének (1) bekezdése alapján köteles késedelem nélkül megvizsgálni az információt, nem elégszik meg azzal – miként azt a hivatkozott rendelet 20. cikke számára lehetővé teszi –, hogy a panaszost arról tájékoztassa, miszerint nincsenek megfelelő indokok arra, hogy állást foglaljon az ügyben, hanem végleges és indokolt állásfoglalást fogad el, amelyben megállapítja, hogy a kérdéses intézkedés nem minősül támogatásnak. Ekként eljárva a Bizottság csak az említett rendelet 4. cikkének (2) bekezdése szerinti határozatot fogadhat el. A Bizottság ezért nem jogosult kizárni a közösségi bíróság felülvizsgálatának köréből a határozatát azáltal, hogy kijelenti: nem fogadott el ilyen határozatot, megpróbálván azt visszavonni, illetve arról döntvén, hogy a 659/1999 rendelet 25. cikkét megsértve nem címezi e határozatot az érintett tagállamnak. Ebből a szempontból lényegtelen az, hogy a vitás levél nem olyan végleges határozatból ered, amelyet a biztosok testülete fogadott el a panasszal kapcsolatban, vagy hogy e határozatot nem tették közzé.

Végül negyedsorban a **Schneider Electric kontra Bizottság** ügyben hozott végzésében⁹ az Elsőfokú Bíróság első alkalommal határozott egy összefonódás második fázisú vizsgálati eljárásának megindítását elrendelő bizottsági határozat elleni kereset elfogadhatóságáról. Az adott ügyben a Schneider és Legrand, elektronikai kiefeszültségű berendezések gyártói közötti összefonódást összeegyeztethetetlennek minősítő határozatnak, valamint a két vállalkozás szétválását elrendelő határozatnak az Elsőfokú Bíróság két ítéletével történő megsemmisítését követően újból megindított közigazgatási eljárásban a Bizottság fogadott el ilyen határozatot¹⁰. A felperes vitatta a Bizottság határozatait, egyrészt a második fázisú vizsgálati eljárás megindítása, másrészt az eljárás befejezése miatt.

Az Elsőfokú Bíróság végzésében az ügy körülményeiből azt a következtetést vonta le, hogy az a vállalkozás, amely miután elérte az összefonódást megtiltó bizottsági határozat Elsőfokú Bíróság általi megsemmisítését, a Bizottság számára az újabb határozat elfogadására nyitva álló határidő alatt lemond az általa megszerzett vállalkozásról, nem hivatkozhat arra, hogy a Bizottságnak ezen lemondás lefolytatásáról született döntést követően meghozott, az összefonódás második fázisú vizsgálati eljárásának megindítását elrendelő határozata, vagy az ezen lemondás végrehajtása után hozott, és így okafogyottá

⁹ Az Elsőfokú Bíróság T-48/03. sz., Schneider Electric kontra Bizottság ügyben 2006. január 31-én hozott végzése (fellebbezett: C-188/06. P. sz. ügy), (az EBHT-ban még nem tették közzé).

¹⁰ Az Elsőfokú Bíróság a T-310/01. sz. és a T-77/02. sz., Schneider Electric kontra Bizottság ügyekben 2002. október 22-én hozott ítéletei (EBHT 2002., II-4071. o.) és (EBHT 2002., II-4201. o.).

vált említett eljárást befejező bizottsági határozat sérelmet okoz neki. Másodlagosan az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a hivatalos vizsgálati eljárás megindítását elrendelő határozat csak egy egyszerű előkészítő intézkedésnek minősül. Ha az ilyen határozat ugyan meg is hosszabbítja az összefonódás végrehajtásának felfüggesztését, valamint a második fázisú vizsgálati eljárás során a Bizottsággal való együttműködés kötelezettségét, e következmények – amelyek egyébként közvetlenül az összefonódásokra alkalmazandó rendeletből származnak, és amelyeket természetesen az összefonódás összeegyeztethetőségének előzetes ellenőrzése idézett elő – nem haladják meg az eljárási aktusokra jellemző joghatásokat, következésképpen nem érintik a Schneider Electric jogi helyzetét. Ebből a szempontból az Elsőfokú Bíróság elutasítja az ezen vállalkozás által javasolt, az állami támogatások közösségi rendszerével való analógia alkalmazását. Az EK 88. cikk (2) bekezdése alapján hozott határozattal szemben – amely a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint bizonyos esetekben képes önálló joghatások kiváltására¹¹ – ugyanis a második fázisú vizsgálati eljárás megindítását elrendelő határozat önmaga nem tartalmaz semmilyen olyan kötelezettséget, amelyet ne idézett volna már elő az érintett vállalkozások kezdeményezésére az összefonódásnak a Bizottság részére történt bejelentése.

2. Kereshetőségi jog

a) Személyében való érintettség

Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint azok a jogalanyok, akik nem címzettjei egy határozatnak, csak akkor állíthatják, hogy személyükben érintettek, ha ez a határozat sajátos tulajdonságaik vagy olyan ténybeli helyzet folytán vonatkozik rájuk, amely minden más személytől megkülönbözteti, és ezáltal a határozat címzettjéhez hasonló módon egyéníti őket¹².

2006. során az Elsőfokú Bíróság ezen elveket a **Boyle és társai kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletében¹³ alkalmazta. Az ügy tárgya a Bizottságnak Írországhoz címzett és Írország halászflojtájának többéves orientációs programja (POP IV) célkitűzéseinek növelésére irányuló kérelmet elutasító határozata volt. Az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy a felperesek, akik az ír halászflojta részét képező hajók tulajdonosai voltak, bár nem voltak címzettjei a határozatnak, az mégis személyükben érintette őket. Az Írország által benyújtott kapacitásnövelési kérelem a hajótulajdonosok – köztük a felperesek – egyéni kérelmeinek összességéből állt. Jóllehet a megtámadott határozat címzettje Írország, meg kell állapítani, hogy a határozat egy sor megjelölt hajót érint, és ezért egy sor egyedi határozat összességének kell tekinteni, amelyek mindegyike kihatással van az említett hajók tulajdonosainak jogi helyzetére. A kérdéses hajók tulajdonosainak száma és személyazonossága már a

¹¹ A Bíróság C-312/90. sz., Spanyolország kontra Bizottság ügyben 1992. június 30-án hozott ítéletének (EBHT 1992., I-4117. o.) 21–23. pontja.

¹² A Bíróság 25/62. sz., Plaumann kontra Bizottság ügyben 1963. július 15-én hozott ítéletének (EBHT 1963., 197. o.) 223. pontja.

¹³ Az Elsőfokú Bíróság T-218/03–T-240/03. sz., Boyle és társai kontra Bizottság ügyben 2006. június 13-án hozott ítéletei (fellebbezett: C-373/06. P. sz. ügy) (az EBHT-ban még nem tették közzé); lásd még az Elsőfokú Bíróság T-192/03. sz., Atlantean kontra Bizottság ügyben 2006. június 13-án hozott ítéletét (az EBHT-ban még nem tették közzé).

megtámadott határozat meghozatalának időpontja előtt meghatározott és ellenőrizhető volt, és a Bizottság tudhatta, hogy határozata kizárólag az említett tulajdonosok érdekeire és helyzetére hat ki. A megtámadott határozat így, meghozatalának időpontjában, meghatározott személyek zárt körét érintette, amelyek jogait a Bizottság szabályozni kívánta. Az így létrejött tényhelyzet a felpereseket tehát minden más személytől megkülönböztette, és őket a jogi aktus címzettjéhez hasonlóan egyénítette.

b) *Kereshetőségi jog az állami támogatásokkal kapcsolatos jogvitákban*

A Bizottság kontra Aktiongemeinschaft Recht und Eigentum ügyben 2005-ben hozott ítéletében a Bíróság kimondta, hogy egyrészt az EK 88. cikk (3) bekezdésében meghatározott, állami támogatások előzetes vizsgálati eljárásának lezárásakor meghozott határozat megsemmisítése iránt benyújtott kereset abban az esetben elfogadható, ha azzal az EK 88. cikk (2) bekezdése értelmében vett érintett személy az eljárási jogait kívánja védelmezni, másrészt ha a magánszemély a támogatást értékelő határozat, mint olyan, megalapozottságát vagy a hivatalos vizsgálati eljárás lezárásakor elfogadott határozatot vonja kétségbe, akkor az ilyen határozat megsemmisítése iránt általa előterjesztett kereset csak akkor elfogadható, ha sikerül bizonyítania, hogy a Plaumann kontra Bizottság ügyben hozott ítélet értelmében vett sajátos helyzetben van¹⁴.

Az Elsőfokú Bíróság által 2006-ban hozott két ítélet lehetővé tette ezen különbségtétel gyakorlati alkalmazásának pontosítását abban az esetben, ha a Bizottság hivatalos vizsgálati eljárás megindítása nélkül határozott¹⁵.

Egyrészt, az **Air One kontra Bizottság** ügyben¹⁶ a felperes, egy olasz légitársaság, azzal a panasszal fordult a Bizottsághoz, hogy az olasz hatóságok a repülőtéri szolgáltatások és a földi kiszolgálás árának csökkentése formájában jogellenes állami támogatásokban részesítették a Ryanair légitársaságot. A felperes azt is kérte a Bizottságtól, hogy kötelezze az Olasz Köztársaságot e támogatások nyújtásának felfüggesztésére. Mivel intézményi mulasztás megállapítása iránti keresetről volt szó, amely a megsemmisítés iránti keresettel együtt ugyanazon egyetlen jogi út kifejeződései, az Elsőfokú Bíróságnak el kellett döntenie, hogy az állami támogatások előzetes vizsgálati eljárásának lezárásakor a Bizottság által meghozandó legalább egy határozat megsemmisítése vonatkozásában a felperes rendelkezik-e kereshetőségi joggal. Az Elsőfokú Bíróság erre az esetre a Bíróság ítélkezési gyakorlatát vette alapul, és ezen összefüggésben pontosította az „elégletes versenytársi viszony” fogalmát, amely ahhoz szükséges, hogy valamely vállalkozás a támogatás kedvezményezettje versenytársának legyen minősíthető, és így következképpen az EK

¹⁴ A Bíróság C-78/03. P. sz., Bizottság kontra Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum ügyben 2005. december 13-án hozott ítélete (EBHT 2005., I-10737. o.).

¹⁵ Az állami támogatások területére vonatkozó kereshetőségi joggal összefüggésben lásd még az Elsőfokú Bíróság T-117/04. sz., Werkgroep Commerciële Jachthavens Zuidelijke Randmeren és társai kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletét (az EBHT-ban még nem tették közzé), amelyben az Elsőfokú Bíróság az EK 88. cikk (2) bekezdésében meghatározott hivatalos vizsgálati eljárás lezárásakor elfogadott határozat vitatása kapcsán kizárta egy egyesületnek és annak tagjainak kereshetőségi jogát.

¹⁶ Az Elsőfokú Bíróság T-395/04. sz., Air One kontra Bizottság ügyben 2006. május 10-én hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé).

88. cikk (2) bekezdése szerinti érintett félnek legyen tekinthető. Az adott ügyben az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy a kereset elfogadhatónak nyilvánítása érdekében elegendő annak megállapítása, hogy a felperes és a támogatás kedvezményezettje közvetlenül vagy közvetett módon közös nemzetközi légi utat használ, és hogy a felperes olyan rendszeres légi utasszállítási szolgáltatások fejlesztésében érdekelt, amelyek kiinduló, illetve célállomásai olasz, elsősorban regionális repülőterek, amelyek vonatkozásában versenyben állhat a kedvezményezettel.

Másrészt, a **British Aggregates kontra Bizottság** ügyben¹⁷ a Bizottság a hivatalos vizsgálati eljárás megindítása nélkül akként határozott, hogy nem emel kifogást a megvizsgált adóval szemben. Az Elsőfokú Bíróság emlékeztetett arra, hogy ha a felperes vitatja a támogatást értékelő határozat, mint olyan, megalapozottságát, az a pusztán tény, hogy az EK 88. cikk (2) bekezdése értelmében ő érintettnek tekinthető, nem elegendő a kereset elfogadhatóságának megállapításához. A felperesnek ezért bizonyítania kell, hogy a fent hivatkozott Plaumann kontra Bizottság ügyben hozott ítélet értelmében vett sajátos helyzetben van. Ez az eset áll fenn különösen akkor, ha a felperes piaci helyzetét lényegesen befolyásolja a szóban forgó határozat tárgyát képező támogatás. Az adott esetben azonban, miként azt az Elsőfokú Bíróság megállapította, a felperes, amely vállalkozások társulása, nem elégedett meg annak megtámadásával, hogy a Bizottság megtagadta a hivatalos vizsgálati eljárás megindítását, hanem a megtámadott határozat megalapozottságát is vitatta. Megvizsgálván azt, hogy a felperes megjelölte-e azokat az okokat, amelyek miatt a vizsgált határozat alkalmas tagjai közül legalább az egyik versenyhelyzetének lényeges befolyásolására a kérdéses piacon, az Elsőfokú Bíróság arra a megállapításra jutott, hogy ezen intézkedés célja az adóköteles tiszta sóder és az azt helyettesítő adómentes termékek piaci eloszlásának általános jelleggel történő módosítása volt. Egyébként ez az intézkedés alkalmas a felperes egyes tagjai versenyhelyzetének tényleges befolyásolására, mivel azok közvetlen versenyhelyzetben vannak a szóban forgó környezetvédelmi adó bevezetésének köszönhetően versenyképessé vált adómentes anyagokat előállító vállalkozásokkal. Mivel ez az intézkedés alkalmas volt a felperes bizonyos tagjai versenyhelyzetének jelentős befolyásolására, ezért a keresetét elfogadhatónak nyilvánította az Elsőfokú Bíróság.

c) *Közvetlen érintettség*

Két feltételnek kell teljesülnie ahhoz, hogy a felperest az EK 230. cikk negyedik bekezdése értelmében véve közvetlenül érintettnek lehessen tekinteni. Először is, a szóban forgó jogi aktusnak közvetlen hatást kell gyakorolnia a magánszemély jogi helyzetére. Másodszor, a nevezett jogi aktus nem hagyhat semmilyen mérlegelési lehetőséget az esetleges végrehajtásával megbízott címzettek számára, mivel az ilyen végrehajtás tisztán automatikus jellegű, és egyéb köztes szabályok alkalmazása nélkül, csak a közösségi szabályozás alapján történik¹⁸. E második feltétel akkor is teljesül, ha a tagállam azon lehetősége, hogy ne hajtsa

¹⁷ Az Elsőfokú Bíróság T-210/02. sz., British Aggregates kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 13-án hozott ítélete (fellebbezett: C-487/06. P. sz. ügy) (az EBHT-ban még nem tették közzé).

¹⁸ A Bíróság C-386/96. P. sz., Dreyfus kontra Bizottság ügyben 1998. május 5-én hozott ítéletének (EBHT 1998., I-2309. o.) 43. pontja, és az Elsőfokú Bíróság T-69/99. sz., DSTV kontra Bizottság ügyben 2000. december 13-án hozott ítéletének (EBHT 2000., II-4039. o.) 24. pontja.

vége a szóban forgó jogi aktust, tisztán elméleti jellegű, amennyiben nem kétséges a jogi aktusnak megfelelő következmények kiváltására irányuló akarata¹⁹.

Ezen elveket a már hivatkozott **Boyle és társai kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletben alkalmazva az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy Írország halászflojtájának többéves orientációs programja (POP IV) célkitűzéseinek növelésére irányuló bizonyos kérelmeket elutasító határozat közvetlenül érinti a kérdéses hajók tulajdonosait. A megtámadott határozatban ugyanis a Bizottság, mint ebben a kérdésben egyedül hatáskörrel rendelkező hatóság, végérvényesen határozott egyes magántulajdonú hajók kapacitásnövelésének a vonatkozó szabályozás alkalmazási feltételei alapján való támogathatóságáról. Minthogy ily módon a Bizottság megállapította, hogy a felperesek tulajdonában lévő hajók e feltételeket nem teljesítik, a megtámadott határozat közvetlen és végleges hatása az, hogy megfosztja e hajókat valamely közösségi jogi intézkedés kedvezményében való részesülés lehetőségétől. A nemzeti hatóságok ugyanis semmilyen mérlegelési jogkörrel nem rendelkeznek e határozat végrehajtását illetően. Az Elsőfokú Bíróság e tekintetben elutasította azt az érvet, amely szerint Írország elméletileg határozhat úgy, hogy a POP IV keretei között meghatározott felső határon belül kiegészítő kapacitást engedélyez a felperesek hajóira vonatkozólag. Az Elsőfokú Bíróság szerint az ilyen jellegű esetleges nemzeti határozat ugyanis nem fosztaná meg automatikus alkalmazásától a megtámadott határozatot, mivel e nemzeti határozat jogi szempontból nem érintené a megtámadott határozat közösségi jogi alkalmazását. Ennek a nemzeti határozatnak az lenne a hatása, hogy újra módosítaná a felperesek helyzetét, aminek e második megváltozása kizárólag az új nemzeti határozat, és nem a megtámadott határozat végrehajtásának eredménye lenne.

B. A vállalkozásokra alkalmazandó versenyjogszabályok

Ebben az évben az Elsőfokú Bíróság a versenyellenes megállapodásokat tiltó anyagi jogi szabályok vonatkozásában összesen 26 ítéletet hozott, amelyek közül nem kevesebb, mint 18 ítéletet a kartellek területén²⁰. A kartelleken kívül az Elsőfokú Bíróság az EK 81. és 82.

¹⁹ A fent hivatkozott Dreyfus kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 44. pontja.

²⁰ Az Elsőfokú Bíróság T-26/02. sz., Daiichi Pharmaceutical kontra Bizottság ügyben és a T-15/02. sz., BASF kontra Bizottság ügyben 2006. március 15-én hozott ítéletei (az EBHT-ban még nem tették közzé őket); a T-279/02. sz., Degussa kontra Bizottság ügyben 2006. április 5-én hozott ítélete (fellebbezett: C-266/06. P. sz. ügy) (az EBHT-ban még nem tették közzé); a T-198/03. sz., Bank Austria Creditanstalt kontra Bizottság ügyben 2006. május 30-án hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé); a T-213/01. és T-214/01. sz., Österreichische Postsparkasse és Bank für Arbeit und Wirtschaft kontra Bizottság ügyben 2006. június 7-én hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé); a T-304/02. sz., Hoek Loos kontra Bizottság ügyben 2006. július 4-én hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé); T-153/04. sz., Ferriere Nord kontra Bizottság ügyben, T-59/02. sz., Archer Daniels Midland kontra Bizottság (citromsav) ügyben, a T-329/01. sz., Archer Daniels Midland kontra Bizottság (nátrium-glükonát) ügyben, a T-44/02. OP, T-54/02. OP, T-56/02. OP, T-60/02. OP. és T-61/02. OP. sz., Dresdner Bank és társai kontra Bizottság ügyben, a T-43/02. sz., Jungbunzlauer kontra Bizottság ügyben, a T-330/01. sz., Akzo Nobel kontra Bizottság ügyben, a T-322/01. sz., Roquette Frères kontra Bizottság ügyben, valamint a T-314/01. sz., Avebe kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletei (az EBHT-ban még nem tették közzé őket); a T-120/04. sz., Peróxidos Orgánicos kontra Bizottság ügyben 2006. november 16-án hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé); a T-303/02. sz., Westfalen Gassen Nederland kontra Bizottság ügyben 2006. december 5-én hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé); a T-217/03. és T-245/03. sz., FNCBV és társai kontra Bizottság ügyben 2006. december 13-án hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé); a T-259/02–T-264/02. és T-271/02. sz., Raiffeisen Zentralbank Österreich és társai kontra Bizottság ügyben 2006. december 14-én hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé).

cikk alkalmazása kapcsán négy ítéletet hozott²¹, valamint négy ítéletben határozott az összefonódások ellenőrzésére vonatkozó érdemi kérdésekről²².

1. A versenyjogi szabályok értelmében vett vállalkozás fogalma

A fent hivatkozott **SELEX Sistemi Integrati kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletében az Elsőfokú Bíróság a SELEX Sistemi Integrati SpA, a légiforgalom-irányítási rendszerek ágazatában tevékenykedő társaság panaszának a Bizottság által történt elutasítását vitató keresetről határozott. E panasz arra vonatkozott, hogy a légi közlekedés irányítási berendezések és rendszerek (ATM) szabványosításával kapcsolatos feladatainak teljesítése során az Eurocontrol állítólag megsértette a versenyszabályokat. A panaszt azzal az indokkal utasították el, hogy az Eurocontrol szóban forgó tevékenységei nem minősülnek gazdasági jellegűnek.

Ezen ítéletében az Elsőfokú Bíróság először is emlékeztetett a Bíróság azon következetes ítélkezési gyakorlatára, amely szerint a „vállalkozás” fogalma minden, gazdasági tevékenységet folytató jogalanyra kiterjed, függetlenül azok jogállásától és finanszírozási módjától. Ebből a szempontból gazdasági tevékenységnek minősül minden olyan tevékenység, amely áruk vagy szolgáltatások adott piacon történő kínálatában áll²³. Ezen elveket alkalmazva az Elsőfokú Bíróság ezt követően kimondta, hogy az Eurocontrol szabványosítási tevékenysége, mind a normák kidolgozását, mind azok elfogadását, valamint az ATM-rendszerek prototípusainak beszerzését, továbbá e területen a szellemi tulajdonjogok EUROCONTROL általi kezelését illetően, nem minősíthető gazdasági tevékenységnek. Ellenben az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy az Eurocontrol nemzeti hatóságoknak nyújtott tanácsadási tevékenysége, amely a nyilvános ajánlati felhívások dokumentációjának megszövegezésekor, valamint az ezen ajánlati felhívásban részt vevő vállalkozások kiválasztási eljárásában való segítségnyújtásban nyilvánul meg, olyan piacon történő szolgáltatásnyújtásnak minősül, amely piacon az e téren szakértelemmel rendelkező magánvállalkozások ugyanúgy tevékenykedhetnek. Márpedig az a tény, hogy valamely tevékenységet magánvállalkozás is folytathat, további jele annak, hogy az vállalkozási tevékenységnek tekinthető. Mindemellett, ha az a tény, hogy ez a segítségnyújtási tevékenység térítésmentes és azt közérdekű cél érdekében folytatják, lehet annak a jele, hogy e tevékenység nem bír gazdasági jelleggel, azonban ez nem zárja ki, hogy gazdasági tevékenységnek lehessen tekinteni. Az Elsőfokú Bíróság tehát arra a

²¹ Az Elsőfokú Bíróság T-328/03. sz., O2 (Germany) kontra Bizottság ügyben 2006. május 2-án hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé); a T-168/01. sz., GlaxoSmithKline Services kontra Bizottság ügyben és a T-204/03. sz., Haladjian Frères kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletek (az EBHT-ban még nem tették közzé őket), valamint a T-155/04. sz., SELEX Sistemi Integrati kontra Bizottság ügyben 2006. december 12-én hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé).

²² Az Elsőfokú Bíróság T-282/02. sz., Cementbouw Handel & Industrie kontra Bizottság ügyben 2006. február 23-án hozott ítélete (fellebbezett: C-202/06. P. sz. ügy); a T-177/04. sz., easyJet kontra Bizottság ügyben 2006. július 4-én hozott ítélete; a T-464/04. sz., Impala kontra Bizottság ügyben 2006. július 13-án hozott ítélete (fellebbezett: C-413/06. P. sz. ügy) és a T-417/05. sz., Endesa kontra Bizottság ügyben 2006. július 14-én hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé őket).

²³ A Bíróság C-41/90. sz., Höfner és Elser ügyben 1991. április 23-án hozott ítéletének (EBHT 1991., I-1979. o.) 21. pontja és a C-180/98–C-184/98. sz., Pavlov és társai ügyben 2000. szeptember 12-én hozott ítéletének (EBHT 2000., I-6451. o.) 74. pontja.

következtetésre jutott, a Bizottság helytelenül állapította meg, hogy a szóban forgó tevékenységek nem minősülhetnek gazdasági tevékenységeknek.

2. A versenyjog alkalmazása az agrárszektorban

2003. április 2-i határozatával²⁴, a Bizottság összesen 16,68 millió euró összegű bírságokkal sújtotta a marhahúságazat legjelentősebb francia szövetségeit. A mezőgazdasági termelők és a vágóhidakat képviselő e szövetségeket azért szankcionálták, mert a közösségi joggal ellentétes kartellben vettek részt. E megállapodást még annak feltételezett megszűnése időpontját, 2001. november végét követően is tovább folytatták szóban, mindezt a Bizottság azon figyelmeztetése ellenére, amelyben felhívta a szövetségek figyelmét e kartell jogellenes jellegére. A megállapodást a marhahúságazatnak a „kergemarhakórnak” nevezett bovin spongiform encephalopathia újabb eseteinek felfedezése nyomán a 2000. évtől kezdődő súlyos válsága által jellemzett gazdasági környezetben kötötték meg.

A fent hivatkozott **FNCBV és társai kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletében e határozattal szemben előterjesztett keresetet elbírálva az Elsőfokú Bíróság, miután elutasította a felperesek azon érveit, miszerint a Bizottság megsértette egyesülési szabadságukat, megállapította, hogy a szankcionált megállapodás nem részesülhet a mezőgazdasági termékek termelésével és kereskedelmével összefüggő tevékenységek vonatkozásában a 26. rendelet²⁵ által meghatározott mentesítésben. Jóllehet az ilyen mentesítés csak abban az esetben alkalmazható, ha a megállapodás egyrészt előmozdítja az EK 38. cikk valamennyi célkitűzését, másrészt, ha az szükséges e célkitűzések megvalósításához, azonban az adott ügyben nem ez volt a helyzet: ha a megállapodást olyannak lehetett is tekinteni, amely szükséges a mezőgazdasági népesség megfelelő életszínvonalának biztosítására vonatkozó célkitűzés eléréséhez, azonban fennállt a veszélye annak, hogy sérti a fogyasztók elfogadható ár ellenében történő ellátásának célkitűzését, és nem vonatkozott a piacok stabilizálására.

3. Az EK 81. cikkre vonatkozó ítélkezési gyakorlat eredményei

a) Az EK 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazása

Az EK 81. cikk (1) bekezdése szerint a közös piaccal összeegyeztethetetlen és tilos minden olyan vállalkozások közötti megállapodás, vállalkozások társulásai által hozott döntés és összehangolt magatartás, amely hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre, és amelynek célja vagy hatása a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása.

²⁴ Az [EK 81.] cikk alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/C.38.279/F3 „Francia marhahús” ügy) 2003. április 2-án hozott 2003/600/EK bizottsági határozat (HL L 209., 12. o.).

²⁵ Az egyes versenyszabályok mezőgazdasági termékek termelésére és kereskedelmére történő alkalmazásáról szóló, 1962. április 4-i, 26. tanácsi rendelet (HL 1962. 30., 993. o.; magyar nyelvű kiadás 3. fejezet, 1. kötet, 6. o.).

— A kartellek versenyellenes célja vagy hatása

A **GlaxoSmithKline Services kontra Bizottság** ügyben hozott ítélet, amely a párhuzamos kereskedelem korlátozása és a verseny védelme közötti összefüggésekre vonatkozott, fontos előrelépést jelentett az európai gyógyszeripari ágazatban fennálló verseny korlátozását célzó megállapodás fogalma vonatkozásában. A Glaxo Wellcome, a GlaxoSmithKline spanyol leányvállalata, amely a gyógyszerkészítmények nemzetközileg legjelentősebb gyártóinak egyike, a gyógyszerkészítmények nagykereskedői vonatkozásában új általános értékesítési feltételeket fogadott el, amelyek előírták, hogy gyógyszereit differenciált áron adják el a spanyol nagykereskedőknek, attól függően, hogy melyik nemzeti betegbiztosítási rendszer viseli annak költségét, illetve attól függően, hogy Spanyolországban vagy más tagállamban hozzák-e a gyógyszereket forgalomba. A gyakorlatban azon gyógyszereket, amelyeket arra szántak, hogy költségüket a Közösség más tagállamában térítsék meg, magasabb áron kellett értékesíteni, mint amelyeket arra szántak, hogy költségüket Spanyolországban térítsék meg, ahol az adminisztráció maximálta az árakat. A GlaxoSmithKline ezen általános értékesítési feltételeket bejelentette a Bizottságnak, amely számos, benyújtott panasz alapján eljárva megállapította, hogy a szóban forgó általános értékesítési feltételek célja és hatása a verseny korlátozása.

Az Elsőfokú Bíróság ítéletében ugyanakkor megállapította, hogy a gyógyszerek párhuzamos kereskedelmének korlátozását célzó megállapodást nem lehet kizárólag jellegénél fogva, azaz függetlenül a versenyhelyzetre vonatkozó elemzéstől olyannak tekinteni, amelynek célja a verseny korlátozása. Még ha elfogadott is, hogy a párhuzamos kereskedelem bizonyos védelmet élvez, azonban ez nem önmagára tekintettel illeti meg, hanem azért, mert egyrészt elősegíti a kereskedelem fejlődését, másrészt a verseny erősödését, azaz e második szempontból azért, mert a végső fogyasztóknak biztosítja a hatékony verseny előnyeit az ellátás és az árak vonatkozásában. Következésképpen, ha elfogadott tény is az, hogy a párhuzamos kereskedelem korlátozását célzó megállapodást főszabály szerint olyannak kell tekinteni, mint amelynek célja a verseny korlátozása, így ezen minőségében azt is vélelmezni lehet, hogy megfosztja a végső fogyasztókat ezen előnyöktől. Márpedig, az adott esetben figyelembe véve azt a jogi és gazdasági környezetet, amelyben a GlaxoSmithKline általános értékesítési feltételei alkalmazásra kerültek, nem lehet azt vélelmezni, hogy azok megfosztották volna a végső gyógyszerfogyasztókat az ilyen előnyöktől. Egyrészt a nagykereskedők, akiknek az a feladata, hogy a termelők közötti versenyt felhasználva biztosítsák a kiskereskedelem ellátását, olyan gazdasági szereplők, akik az értékláncolat köztes szakaszában tevékenykednek, és képesek arra, hogy megtartsák a párhuzamos kereskedelemről az árak vonatkozásában esetlegesen származó előnyöket, amely esetben ez az előny nem jelenik meg a végső fogyasztóknál. Másrészt, mivel a szóban forgó gyógyszereknek a közhatalom által rögzített vagy ellenőrzött árai az alkalmazandó szabályozás miatt csak nagy vonalakban voltak alávetve a kereslet-kínálat szabad érvényesülésének, ezért nem lehet elsősre adottnak tekinteni azt, hogy a párhuzamos kereskedelem az árcsökkenés, és így a végső fogyasztók jólétének növelése irányában hat. Az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy e körülményekre tekintettel a megállapodás korlátozó jellegét nem lehet kizárólag rendelkezéseinek egyszerű olvasatából levezetni, mégha figyelembe is vesszük azok szövegkörnyezetét, hanem szükségszerűen meg kell vizsgálni hatásait is.

A megállapodásnak a versenyre gyakorolt hatásait vizsgálva az Elsőfokú Bíróság nem fogadta el a Bizottságnak a határozatában e kérdéssel kapcsolatban kifejtett egyes elemzéseit, mindamellett megállapította, hogy a szóban forgó gyógyszerek egységárára gyakorolt nyomást – amely a megállapodás hiányában létezett volna – a megállapodás a végső fogyasztók kárára csökkentette, ahol végső fogyasztó alatt egyszerre a betegeket és a jogosultak érdekében eljáró nemzeti betegségbiztosítási rendszereket is érteni kell.

— A bizonyítottság megkövetelt mértéke

A fent hivatkozott **Dresdner Bank és társai kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletében az Elsőfokú Bíróság emlékeztet arra, hogy az ártatlanság vélelmének általános elvére tekintettel a bíróság részéről felmerülő bármely kétely annak a vállalkozásnak a javára kell szolgáljon, amely a jogsértést megállapító határozat címzettje. A Bizottságnak tehát pontos és egyező bizonyítékokat kell nyújtania annak bizonyítására, hogy a jogsértés megtörtént. Ugyanakkor a Bizottság által szolgáltatott minden egyes bizonyítéknak nem szükséges a jogsértés valamennyi elemét tekintve eleget tennie e feltételeknek: elegendő, ha az intézmény által felhozott bizonyítékok csoportja összességében értékelve megfelel e követelménynek. Az adott ügyben az öt felperes bank azt állította, hogy az 1997. október 15-én tartott találkozójukon az euró mint közös valuta bevezetése és az euró papírpénzként történt bevezetése közötti átmeneti időszakban az euró váltópénzének pénzerméire vonatkozó pénzváltási jutalékok mértékére és rendszerére vonatkozó semmilyen megállapodást nem kötöttek. Az Elsőfokú Bíróság megvizsgálta mind az 1997. október 15-i találkozó hátterére vonatkozó bizonyítékokat, mind az e találkozóra vonatkozó közvetlen bizonyítékokat, és akként ítélte meg, hogy azok bizonyító ereje nem elegendő ahhoz, hogy minden ésszerű kétségen felül arra lehessen következtetni, hogy a jelenlévő bankok megkötötték a szankcionált megállapodást.

— A megállapodás vizsgálata során a Bizottságot terhelő kötelezettségek

A fent hivatkozott **O2 (Germany) kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletében az Elsőfokú Bíróság emlékeztetett arra, ahhoz, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdésében megállapított tilalomra tekintettel értékeljük valamely megállapodásnak a közös piaccal való összeegyeztethetőségét, meg kell vizsgálni a megállapodás gazdasági és jogi hátterét, a tárgyát, a hatásait, azt hogy érinti-e a Közösségen belüli kereskedelmet – figyelembe véve különösen azt a gazdasági közeget, amelyben a vállalkozások működnek –, az e megállapodással érintett árukat vagy szolgáltatásokat, valamint az érintett piac szerkezetét és működésének tényleges feltételeit. Mindemelllett, az adott ügghöz hasonló olyan ügyben, ahol elismerték, hogy a megállapodás nem irányul versenyellenes célra, meg kell vizsgálni a megállapodás hatásait, és a megállapodás megtiltásához olyan tényezők megléte szükséges, amelyek arra utalnak, hogy a verseny működése érezhetően akadályozott, korlátozott vagy torzult. A verseny működését abban a tényleges közegben kell értelmezni, amely a vitatott megállapodás hiányában létrejött volna, és a verseny megváltozását különösen akkor nem kell feltételezni, ha a megállapodás éppen hogy szükségesnek tűnik ahhoz, hogy egy vállalkozás új térségben szerezzen piacot.

Az Elsőfokú Bíróság szerint ez a megközelítés nem egyenlő az EK 81. cikk (1) bekezdésében foglalt „józan mérlegelés” elve alkalmazásával, amely a megállapodás versenyt szolgáló, illetve versenyellenes hatásainak mérlegelését, hanem a megállapodásnak a tényleges és lehetséges versenyre gyakorolt hatásainak, valamint a megállapodás hiányában kialakult versenyhelyzetnek a figyelembevételét jelenti, mivel ez a két szempont szorosan összetartozik. Az Elsőfokú Bíróság hozzáfűzte, hogy az ilyen vizsgálat különösen szükséges azokon a piacokon, ahol a liberalizáció folyamatban van, vagy amelyek kialakulóban vannak, mint a harmadik generációs mobiltávközlési piac itt tárgyalt esetében, ahol a verseny hatékonysága problematikus lehet például egy erőfölényben lévő szereplő piaci jelenléte miatt, a koncentrált piacszerkezet miatt vagy a piacra lépés jelentős akadályai miatt.

Az adott ügyben az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a vitás határozat több elemzési hiányosságban szenved. Egyrészt a határozat nem tárgyalja objektíven a megállapodás nélküli versenyhelyzetet, amely torzítja a megállapodásnak a versenyre gyakorolt tényleges és lehetséges hatásainak értékelését. Annak érdekében, hogy helytállóan lehessen megítélni, mennyire volt szüksége a megállapodásra az O2 (Germany)-nak ahhoz, hogy belépjen a harmadik generációs mobiltávközlési piacra, a Bizottságnak alaposabban meg kellett volna vizsgálnia azt a kérdést, hogy megállapodás hiányában is jelen lett volna-e a felperes ezen a piacon. Másrészt a vitás határozat nem bizonyítja konkrétan a szóban forgó, kialakulóban lévő piac tekintetében, hogy a megállapodás roamingra vonatkozó rendelkezéseinek versenykorlátozó hatásuk van, hanem csak elvi jellegű és általános megállapításokat tesz e tekintetben.

b) *Az EK 81. cikk (3) bekezdésének alkalmazása*

Az EK 81. cikk (1) bekezdése rendelkezéseinek alkalmazásától azonban el lehet tekinteni az olyan esetekben, amikor a vállalkozások közötti megállapodás hozzájárul az áruk forgalmazásának javításához, illetve a műszaki vagy gazdasági fejlődés előmozdításához, ugyanakkor lehetővé teszi a fogyasztók méltányos részesedését a belőle eredő előnyből anélkül, hogy az érintett vállalkozásokra olyan korlátozásokat róna, amelyek e célok eléréséhez nem nélkülözhetetlenek, illetve anélkül, hogy lehetővé tenné ezeknek a vállalkozásoknak, hogy a kérdéses áruk jelentős része tekintetében megszüntessék a versenyt.

A fent hivatkozott **GlaxoSmithKline Services kontra Bizottság** ügyben a felperes olyan bizonyítékokat szolgáltatott, amelyekkel azt igyekezett alátámasztani, hogy a párhuzamos kereskedelem hatékonyságcsökkenést eredményezett, mivel csökkentette fejlesztési képességeit. Azt állította, hogy a vitás megállapodás, hatást gyakorolva a párhuzamos kereskedelemre és javítván az ő mozgásterét, lehetővé tette fejlesztési képességei növelését. Márpedig a Bizottságnak a felperes által felhozott egyes releváns bizonyítékokra vonatkozó vizsgálata nem tekinthető elégségesnek az adminisztráció által levont következtetések alátámasztásához. A Bizottság nem mellőzhette volna annak vizsgálatát, hogy a vitás határozat lehetővé tette-e a felperes fejlesztési képességeinek javítását, és ezáltal növelte volna az egyes termékek közötti verseny hatékonyságát, figyelemmel arra, hogy a gyógyszeripari ágazatban a párhuzamos

kereskedelem versenyre gyakorolt hatása nem egyértelmű. A hatékonyságnövelést, amelyet a termékek közötti verseny vonatkozásában a megállapodás képes előidézni – amely verseny szerepét az adott esetben alkalmazandó szabályozás korlátozza –, ahhoz a hatékonyságcsökkenéshez kell viszonyítani, amelyet a megállapodás a termékek közötti versenyben eredményezhet. Az Elsőfokú Bíróság következőképpen e kérdésben megsemmisítette a Bizottság határozatát.

4. Az EK 82. cikkre vonatkozó ítélkezési gyakorlat eredményei

Ebben az évben az Elsőfokú Bíróság mindössze két ítéletben vizsgálta meg az EK 82. cikkben foglalt feltételeket, és mindkét ügy panaszok elutasításával volt kapcsolatos.

Egyrészt a vállalkozás fogalmával összefüggésben korábban már hivatkozott **SELEX Sistemi Integrati kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletében az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy a felperes panaszában nem bizonyította, hogy az Eurocontrolnak a nemzeti hatóságok részére nyújtott tanácsadási tevékenysége keretében folytatott magatartása megfelelne az EK 82. cikk alkalmazási feltételeinek, mivel semmilyen versenyhelyzet létét nem lehetett megállapítani az Eurocontrol és a felperes, illetve az érintett ágazatban tevékenykedő más vállalkozás között.

Másrészt a fent hivatkozott **Haladjian Frères kontra Bizottság** ügyben a Haladjian Frères társaság olyan panaszt nyújtott be a Bizottsághoz, amelyben az EK 82. cikk számos olyan megsértésére hivatkozott, amelyet állítólagosan az amerikai Caterpillar társaság okozott a pótalkatrészek forgalmazási rendszerének kiépítésével. Az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy a felperes által felhozott érvek nem kérdőjelezték meg a Bizottságnak a jogi tényezőkre és a ténybeli bizonyítékokra vonatkozó értékelését, és ez utóbbi megalapozottan utasította el a felperes panaszát. Az állítólagos tisztességtelen ügyleti árak kikötésére, az értékesítés fogyasztók kárára történő korlátozására, valamint az üzletfelekkel szemben egyenértékű ügyletek esetén eltérő feltételek alkalmazására vonatkozó kifogásokat ugyanis elutasították, tekintettel arra, hogy a szóban forgó rendszer nem szigeteli el a közös piacot, mivel sem ténylegesen, sem jogilag nem teszi lehetetlenné az európai árnál alacsonyabb áron behozott alkatrészek versenyét.

5. A versenyellenes gyakorlatok megszüntetésére irányuló eljárás

- a) *Harmadik személyek jogos érdeke és a versenyszabályok alkalmazására vonatkozó eljárások lefolytatása*

A fent hivatkozott **Österreichische Postsparkasse és Bank für Arbeit und Wirtschaft kontra Bizottság**, valamint a **Raiffeisen Zentralbank Österreich és társai kontra Bizottság** ügyekben hozott ítéleteiben az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy a termékeket vagy szolgáltatásokat megvásárló olyan végső ügyfélnek, mint amilyen az osztrák bankok szolgáltatásait ügyfélként igénybe vevő politikai párt, a kifogásközléshez való hozzáférés tekintetében fennáll a jogos érdeke. Annak a végső ügyfélnek, aki igazolja, hogy a szóban forgó versenykorlátozás sérti vagy sértheti a gazdasági érdekeit, jogos érdeke fűződik

ahhoz, hogy kérelmet vagy panaszt nyújtson be annak érdekében, hogy a Bizottság megállapítsa az EK 81. és az EK 82. cikk megsértését. Mivel a belső piacon a versenytorzulást megakadályozni hivatott jogszabályok végső célja a fogyasztó jólétének növelése, az ilyen ügyfelek ahhoz fűződő jogos érdekének elismerése, hogy a Bizottságtól kérjék az EK 81. és EK 82. cikk megsértésének megállapítását, hozzájárul a versenyjog céljainak megvalósulásához. A fent hivatkozott **Raiffeisen Zentralbank Österreich és társai kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletében az Elsőfokú Bíróság mindezek mellett pontosította, hogy egyrészt, az érdekelt fél panaszosi minőségének elismerése és részére a kifogásközlés megküldése a közigazgatási eljárás bármely szakaszában megtörténhet, másrészt a kifogásközléshez való hozzáférés jogát nem lehet korlátozni ezen irattal való esetleges visszaélésre vonatkozó egyszerű gyanú alapján.

b) *Az önvádra kötelezés tilalma*

A fent hivatkozott **Archer Daniels Midland kontra Bizottság (citromsav)** ügyben hozott ítélet lehetővé tette az Elsőfokú Bíróság számára, hogy pontosítsa azokat a feltételeket, amelyek között a Bizottság valamely vállalkozással szemben felhasználhatja a harmadik ország hatósága előtt tett beismerő vallomásokkal anélkül, hogy megsértené a közösségi jog által elismert önvádra kötelezés tilalmát²⁶. A Bayer, a szankcióval sújtott kartell egyik tagja, átadta a Bizottságnak az amerikai Federal Bureau of Investigationnak (FBI) a felperes egyik képviselőjének az amerikai hatóságok előtti kihallgatásáról készített jelentését, amelyet később felhasználtak a kifogásközlésben, majd a vállalkozást szankcióval sújtó határozatban is. Ezen határozattal szemben előterjesztett keresetében a felperes azt állította, hogy nem biztosítottak számára lehetőséget arra, hogy a közösségi jog által is elismert önvádra kötelezés tilalmából következő jogával éljen. Az Elsőfokú Bíróság ítéletében ugyanakkor megállapította, hogy semmilyen rendelkezés nem tiltja a Bizottság számára, hogy olyan iratot használjon fel bizonyítékként, amelyet nem a Bizottság által lefolytatott eljárásban készítettek el. Mégis, az Elsőfokú Bíróság úgy ítélte meg, hogy az olyan nyilatkozat felhasználása, amelyet a Bizottság előtt indított eljárás összefüggéseitől különböző összefüggésben tettek meg, és ha ez a nyilatkozat esetlegesen olyan információkat tartalmaz, amelyek szolgáltatását az érintett vállalkozás jogosult lett volna megtagadni, a Bizottság köteles az érintett vállalkozás számára a közösségi jog által biztosított jogokkal azonos eljárási jogokat garantálni. Így a Bizottság köteles hivatalból megvizsgálni, hogy első látásra vannak-e komoly kétségek a tekintetben, hogy tiszteltetben tartották-e az érintett felek eljárási jogait azon eljárás során, amelyben azok az említett nyilatkozatokat tették. Ilyen kételyek hiányában úgy kell tekinteni, hogy megfelelően biztosították az érintett felek eljárási jogait, ha a Bizottság a kifogásközlésben egyértelműen kijelenti – adott esetben csatolva az e nyilatkozatra vonatkozó iratokat –, hogy a szóban forgó nyilatkozatokat fel kívánja használni. Az adott ügyben a Bizottság ezen elvek egyikét sem sértette meg, mivel a kérdéses jelentést mellékelte a kifogásközléshez, és Archer Daniels Midland nem vitatta ezen dokumentum felhasználását.

²⁶ Az önvádra kötelezés tilalmával kapcsolatban lásd a 374/87. sz., Orkem kontra Bizottság ügyben 1989. október 18-án hozott ítéletet (EBHT 1989., 3283. o.).

c) *A jogi aktusok nyilvánossága és a szakmai titok fogalma*

A fent hivatkozott **Bank Austria Creditanstalt kontra Bizottság** ügyben a felperes lényegében egy bírságot kiszabó határozat közzétételének jogellenességére hivatkozik, mivel az adott ügyben e határozat közzététele nem volt kötelező. Az Elsőfokú Bíróság ítéletében elutasította ezt a jogalapot kimondva, hogy főszabálynak minősül az intézmények azon lehetősége, hogy az általuk elfogadott jogi aktusokat közzétegyék. Ezen elv alól ugyanakkor léteznek kivételek annyiban, amennyiben a közösségi jog – különösen a szakmai titoktartási kötelezettség betartását biztosító rendelkezések révén – tiltja e jogi aktusok vagy az ezekben foglalt egyes információk nyilvánosságra hozatalát. Az Elsőfokú Bíróság ezt követően meghatározta a szakmai titok fogalmát kimondva, hogy ahhoz, hogy az információkra, jellegüknél fogva, kiterjedjen e védelem, először is elengedhetetlen, hogy csak a személyek szűk köre ismerje őket. Továbbá olyan információknak kell lenniük, amelyek nyilvánosságra hozatala alkalmas arra, hogy súlyos kárt okozzon akár az információt nyújtónak, akár harmadik személynek. Végül az is szükséges, hogy azok az érdekek, amelyek az információ nyilvánosságra hozatala révén sérülhetnek, objektíve védelemre szoruljanak. Következésképpen valamely információ bizalmas jellegének megítélése a nyilvánosságra hozatallal szembenálló jogos érdekeknek és a közérdeknek a mérlegelését igényli, amely közérdek pedig megköveteli, hogy a közösségi intézmények a nyilvánosság elvének a lehető legmesszemenőbb tiszteletben tartása mellett folytassák tevékenységüket. Márpedig, miként azt az Elsőfokú Bíróság megállapította, a közösségi intézkedések átláthatóságához fűződő közérdek és az azzal esetleg ütköző érdekek közötti egyensúlyt teremtette meg a közösségi jogalkotó a másodlagos jog különböző jogi aktsaiban, különösen a 45/2001 és az 1049/2001 rendeletben²⁷. Az Elsőfokú Bíróság következtetésképpen megállapította, hogy a szakmai titok fogalma és e két rendelet között megfeleltethetőségi viszony áll fenn. Amennyiben a másodlagos jog ilyen rendelkezései tiltják az információk nyilvánosságra hozatalát, vagy kizárják az azokat tartalmazó iratokba való betekintés jogát, ezeket az információkat szakmai titoktartási kötelezettség alá tartozó információknak kell tekinteni. Amennyiben azonban a nyilvánosságnak joga van betekinteni az egyes információkat tartalmazó iratokba, ezeket az információkat nem lehet jellegüknél fogva szakmai titoktartási kötelezettség alá tartozóknak tekinteni.

6. Bírságok

2006-ban az Elsőfokú Bíróság számos ítéletet hozott az EK 81. cikk megsértése miatt kiszabott bírságok jogszerűségével, illetve azok megfelelő jellegével kapcsolatban. Ebben az évben a legszembetűnőbb fejlődés a büntetések jogszerűségének elvével, a bírságkiszámítási iránymutatások alkalmazásával, a forgalom 10%-ában meghatározott felső határral, valamint az Elsőfokú Bíróságnak a bírságok vonatkozásában érvényesülő korlátlan felülvizsgálati jogkörével volt kapcsolatos.

²⁷ A személyes adatok közösségi intézmények és szervek által történő feldolgozása tekintetében az egyének védelméről, valamint az ilyen adatok szabad áramlásáról szóló, 2000. december 18-i 45/2001/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2001. L 8., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 26. kötet, 102. o.) és az Európai Parlament, a Tanács és a Bizottság dokumentumaihoz való nyilvános hozzáféréséről szóló, 2001. május 30-i 1049/2001/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 145., 43. o.; magyar nyelvű különkiadás 1. fejezet, 3. kötet, 331. o.).

a) *A büntetések jogszerűségének elve*

A fent hivatkozott **Jungbunzlauer kontra Bizottság** és a **Degussa kontra Bizottság** ügyekben hozott ítéleteiben az Elsőfokú Bíróság elutasította a 17. rendelet²⁸ 15. cikkének (2) bekezdésével kapcsolatos jogellenességi kifogást, amelyben arra hivatkoztak, hogy ezen rendelkezés ellentétes a büntetések jogszerűségének elvével. A felperesek szerint, akik a citromsav és a metionin piacokra kiterjedő kartell tagjai voltak, e rendelkezés jogellenesen biztosít a Bizottság részére diszkrecionális jogkört a bírság célszerűsége eldöntésének és összege meghatározásának területén.

Az Elsőfokú Bíróság ugyanakkor megállapította, hogy a büntetések jogszerűségének elve – az Emberi Jogok Európai Bíróságának az emberi jogok európai egyezménye 7. cikkének (1) bekezdésével kapcsolatos ítélkezési gyakorlatával kialakított értelmezésével összhangban – a versenyjogi szabályok megsértése miatt kiszabott bírságokra is megfelelően alkalmazandó, és nem követeli meg a szankciók kiszabása alapjául szolgáló rendelkezések megfogalmazásának olyan mértékű pontosságát, hogy az e rendelkezések megsértésének esetleges következményei teljes bizonyossággal előre láthatóak legyenek. Mindezek mellett, noha a szankciókiszabást illetően széles a Bizottság mérlegelési mozgástere, azonban nem korlátlan, mivel korlátozza azt a 10%-os felső határ, a jogsértések időtartama és súlya, az egyenlő bánásmód és az arányosság elve, az egyenlő bánásmód elvének a fényében vizsgált korábbi közigazgatási gyakorlata, végül pedig az önkorlátozás, amelyet a Bizottság az engedékenységi közlemény és a bírságkiszámítási iránymutatások elfogadásával saját maga vonatkozásában vezetett be. Az Elsőfokú Bíróság következőképpen elutasította a felhozott jogellenességi kifogást.

b) *Iránymutatások*

Noha a Bizottság 2006. szeptember 1-jén új bírságkiszabási iránymutatást fogadott el, azonban a meghozott ítéletek, a nemrég előterjesztett keresetekhez hasonlóan, még csak az 1998-ban elfogadott iránymutatásra vonatkoznak²⁹.

Általánosan elfogadott tény, hogy a Bizottság kötve van az iránymutatásokhoz. A fent hivatkozott **Raiffeisen Zentralbank Österreich és társai kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletében ugyanakkor az Elsőfokú Bíróság kifejtette, hogy az ilyen önkorlátozás összeegyeztethető a Bizottság részére fentartott érdemi mérlegelési mozgástérrel. Az iránymutatások elfogadása így nem fosztotta meg jelentőségétől a korábbi ítélkezési gyakorlatot, amely szerint a Bizottság olyan mérlegelési jogkörrel rendelkezik, amely lehetővé teszi számára, hogy a kiszabandó bírságok összegének meghatározásakor az ügy

²⁸ A Szerződés 85. és 86. cikkének végrehajtásáról szóló, 1962. február 6-i 17. első tanácsi rendelet (HL 1962. 13., 204. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 3. o.).

²⁹ Iránymutatás a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-Szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről (HL 1998. C 9., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 171. o.). Ezen iránymutatások helyébe lépett az Iránymutatás az 1/2003/EK rendelet 23. cikke (2) bekezdésének a) pontja alapján kiszabott bírságok megállapításáról (HL 2006. C 210., 2. o.). Az új iránymutatásokat azokban az ügyekben kell alkalmazni, amelyekben a kifogásközlést 2006. szeptember 1-je után küldték meg.

körülményeitől függően figyelembe vegyen vagy figyelmen kívül hagyjon bizonyos tényezőket. Abban az esetben, ha a Bizottság eltér az iránymutatásokban meghatározott módszertől, az Elsőfokú Bíróság feladata megvizsgálni azt, hogy ez az eltérés jogszerűen igazolt és jogilag megfelelően indokolt-e. Az Elsőfokú Bíróság ugyanakkor kimondta azt is, hogy a Bizottság mérlegelési mozgástere és annak általa kialakított korlátai nem határozzák meg előre a közösségi bíróság által gyakorolt korlátlan felülvizsgálati jogkört.

Lényegében az enyhítő körülmények értelmezésének különös esetére is ugyanezen elveket kiterjesztve az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy az iránymutatásoknak a figyelembe veendő enyhítő körülményekre vonatkozó kógens jellegű előírásainak hiányában meg kell állapítani, hogy a bíróságok összegének az enyhítő körülményekre tekintettel történő esetleges csökkentésének átfogó jellegű mérlegelését illetően a Bizottság megőrzött bizonyos mozgásteret.

A 2006. év során az Elsőfokú Bíróság az eddigi gyakorlatot folytatva tovább pontosította az iránymutatások bizonyos rendelkezéseit, például a tényleges hatás fogalmát a fent hivatkozott **Archer Daniels Midland (nátrium-glükonát)** és az **Archer Daniels Midland (citromsav)** ügyekben hozott ítéleteiben, az irányító szerephez kapcsolódó súlyosító körülményeket a fent hivatkozott **BASF kontra Bizottság** és az **Archer Daniels Midland kontra Bizottság (citromsav)** ügyekben hozott ítéleteiben, valamint a jogsértésnek a Bizottság első intézkedései nyomán történő abbahagyásához kötődő enyhítő körülményeket a fent hivatkozott **Archer Daniels Midland (citromsav)** és az **Archer Daniels Midland (nátrium-glükonát)** ügyekben hozott ítéleteiben.

c) *10%-os felső határ*

A 17. rendelet előírja, miként azt a jövőben az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdése is kimondja, hogy az EK 81. és EK 82. cikk szerinti jogsértésben részt vevő vállalkozások és vállalkozások társulásai tekintetében a bírság egyenként nem haladhatja meg az előző üzleti év teljes forgalmának 10%-át.

A versenyjogi szabályoknak az agrárszektorban történő alkalmazása kapcsán már hivatkozott **FNCBV és társai kontra Bizottság** ügyben a megtámadott határozat indokolása hiányos volt, amennyiben a Bizottság egyetlen mondatot sem szentelt a 10%-os felső határ betartásának és ezen határ kiszámítása érdekében figyelembe veendő forgalomnak. Az Elsőfokú Bíróság mégis úgy ítélte meg, hogy a Bizottságnak az a lehetősége, hogy ne a szövetségek saját forgalmát, hanem azok tagjainak forgalmát vegye figyelembe nem korlátozódik – az ítélkezési gyakorlat által már kialakított – azon körülményre, amikor a társulás tagjait is kötelezni lehet. Ugyanis a társulás valóságos gazdasági erejét kell felmérni. Következésképpen más különös körülmények is igazolhatják valamely társulás tagjai forgalmának figyelembevételét, mint például az a tény, hogy a társulás által elkövetett jogsértés a tagjainak a tevékenységeivel volt kapcsolatos, valamint hogy a társulás által folytatott gyakorlat közvetlenül tagjai érdekeit szolgálta, és azokkal együttműködve fejtette ki azt, mivel a társulás nem rendelkezett olyan objektív érdekekkel, amelyek a tagjai érdekeihez képest önálló jelleggel bírtak volna. Márpedig ez történt az adott ügyben is. A szankcióval sújtott szövetségek feladata lényegében tagjainak védelme és érdekeik képviselése volt. A vitás megállapodás

mindezek mellett tagjaiknak a tevékenységével volt kapcsolatos, és közvetlenül azok érdekében kötötték meg. Végül azt a megyei szövetségek és a helyi agrárszakszervezetek – amelyek az adott ügyben szankcióval sújtott nemzeti szövetségek tagjai voltak – közötti helyi megállapodások megkötése révén hajtották végre.

d) *A korlátlan felülvizsgálati jogkör alkalmazása*

Az Elsőfokú Bíróság a 17. rendelet 17. cikke és az 1/2003 rendelet 31. cikke alapján a bíróságot kiszabó határozattal szembeni kereset kapcsán az EK 229. cikk szerinti korlátlan felülvizsgálati jogkörrel rendelkezik, amely lehetővé teszi számára a Bizottság által kiszabott bírságok összegének csökkentését vagy felemelését. 2006-ban az Elsőfokú Bíróság e hatáskörét több alkalommal és eltérő jelleggel gyakorolta.

Így a vitaminkartellekre vonatkozó ügyekben az Elsőfokú Bíróság korlátlan felülvizsgálati jogkörét kizárólag arra használta, hogy levonja a határozat jogszerűségét érintő hibák következményeit. A fent hivatkozott **BASF kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletében az Elsőfokú Bíróság szerint a súlyosító körülményeknek a Bizottság általi értékelése – amely a bíróságnak az alapösszeghez képest történő felemelését eredményezte – jogellenességének megállapítása megnyitotta az utat a közösségi bíróság számára a korlátlan felülvizsgálati jogköre gyakorlásához, hogy így az adott ügy valamennyi releváns körülményére tekintettel helyben hagyja, megsemmisítse vagy megváltoztassa az említett bírságfelemelést. Általánosabb szinten, mivel a BASF azt kérte, hogy a jogellenesség megállapításától függetlenül gyakorolja korlátlan felülvizsgálati jogkörét, az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy felülvizsgálati jogkörének a gyakorlása a döntés jogszerűségére korlátozódik a Bizottság azon határozatát illetően, amelyben az a versenyjogi szabályok megsértését állapítja meg, és bírságot szab ki, mivel az őt megillető korlátlan felülvizsgálati jogkört adott esetben csak az érintett vállalkozás által keresetével megtámadott határozat jogellenességének megállapítását követően tudja gyakorolni, és ezt annak érdekében, hogy – szükség esetén e határozat megsemmisítése vagy megváltoztatása révén – a kiszabott bírság meghatározásakor elkövetett jogsértés következményeit orvosolja.

Az ipari gázokkal kapcsolatos kartellre vonatkozó, fent hivatkozott **Hoek Loos kontra Bizottság** ügyben azonban az Elsőfokú Bíróság a felperes érvelését a határozatban foglalt bírság megsemmisítésére vagy csökkentésére vonatkozó kérelem szemszögéből vizsgálta. Ebben az összefüggésben kimondta, hogy a kiszabott bírságnak a jogsértés súlyához és időtartamához viszonyított arányosságának értékelése az Elsőfokú Bíróság korlátlan felülvizsgálati jogkörébe tartozik³⁰. Mivel végül az összes kifogást elutasította, az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a felperesre kiszabott bírság végső összege „teljességgel megfelelőnek tűnik, a felperes által felhozott egyetlen körülmény sem indokolja ezen összeg csökkentését”. Ugyanígy a fent hivatkozott **Raiffeisen Zentralbank Österreich és társai kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletében az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy a határozat jogszerűségével kapcsolatos felülvizsgálaton kívül az ő hatáskörébe tartozik annak értékelése is, hogy indokolt-e gyakorolnia korlátlan felülvizsgálati jogkörét a kartell

³⁰ Lásd a fent hivatkozott Westfalen Gassen Nederland kontra Bizottság ügyben hozott ítéletet és a fent hivatkozott T-329/01. sz., Archer Daniels Midland kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 380. pontját.

különböző tagjaira kiszabott bírság vonatkozásában. Így a felperesek által felhozott jogalapok elutasítását követően az Elsőfokú Bíróság a kiszabott bírság megfelelő jellegének megerősítése érdekében többször gyakorolta korlátlan felülvizsgálati jogkörét.

Végül a már hivatkozott **FNCBV és társai kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletében az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a Bizottság enyhítő körülményként vette figyelembe egyrészt azt, hogy először sújtott szankcióval kizárólag szakszervezeti szövetségek között létrejött, alapvető mezőgazdasági termékre vonatkozó és a termelési lánc két szereplőjét érintő kartellt, másrészt az ügyegyedig gazdasági összefüggéseit, amelyeket a kergemarhakór új eseteinek felfedezése nyomán 2000-től a súlyos válsággal érintett marhahúságazat jellemzett. Ezen tényekre tekintettel a Bizottság a felperesekre vonatkozó bírságok összegét 60%-kal csökkentette. Az Elsőfokú Bíróság korlátlan felülvizsgálati jogkörét gyakorolva kimondta, hogy e csökkentés, bármilyen jelentős is, nem vette kellően figyelembe az adott ügy kivételes jellegű körülményeit. Ezért megállapította, hogy az a megfelelő, ha a felperesek vonatkozásában a bírság összege csökkentésének mértéke 70%, következésképpen további 10%-os csökkentés alkalmazása a bírság összege kapcsán.

Megjegyezzük, hogy az Elsőfokú Bíróság két ügyben megvizsgálta a Bizottság által kiszabott bírság összege felemelésének lehetőségét is.

Így a fent hivatkozott **Raiffeisen Zentralbank Österreich és társai kontra Bizottság** ügyben a Bizottság azt kérte az Elsőfokú Bíróságtól, hogy emelje fel az említett bankra kiszabott bírság összegét azon indok alapján, hogy e bank az Elsőfokú Bíróság előtt vitatta először a szankcionált megállapodások egy részének létezését. Az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy ebből a szempontból fontos szerepe van annak a kérdésnek, hogy a felperes magatartása arra kényszerítette-e a Bizottságot, hogy – mindazon várakozás ellenére, amelyre a felperesnek a közigazgatási eljárás során tanúsított együttműködése ésszerűen indítható – az Elsőfokú Bíróság előtt olyan, a jogsértés alapjául szolgáló tények vitatásával kapcsolatos védekezést alakítson ki és terjesszen elő, amely tényekkel kapcsolatban alappal gondolhatta azt, hogy a felperes azokat többet nem kérdőjelezi meg. Az Elsőfokú Bíróság az adott ügyben megállapította, hogy a szankció súlyosítása nem lenne arányban a vitatott pontoknak mind a megtámadott határozat tartalma, mind a Bizottság által kialakított védekezés szempontjából elhanyagolható jelentőségével, amely védekezést egyáltalán nem nehezített meg a felperes magatartása.

Ellenben a fent hivatkozott **Roquette Frères kontra Bizottság** ügyben az Elsőfokú Bíróság azt követően emelte fel a vitatott bírság összegét, hogy először csökkentette azt. Az Elsőfokú Bíróság elsőként megállapította, hogy a felperessel szemben kiszabott bírság összege nincs összhangban annak a nátrium-glükonát-piacon elfoglalt helyzetével. Még ha semmit sem lehetett a Bizottság terhére róni, mivel a bírság összegét a felperestől származó, homályos és összefüggéstelen információk alapján állapította meg, az Elsőfokú Bíróság mégis orvosolta a határozat ezen hiányosságát, és csökkentette a bírság összegét. Ezt követően az Elsőfokú Bíróság 5000 euróval felemelte a bírság összegét figyelemmel arra a tényre, hogy felperes – tisztában lévén a Bizottság részéről bekövetkező tévedés veszélyével – a tájékoztatáskérését követően helytelenül közölte a forgalmára vonatkozó adatokat. Mivel a 17. rendelet lehetővé teszi a Bizottság számára, hogy 100-tól 5000 euróig terjedő összegű bírságot szabjon ki abban az esetben, ha a vállalkozás a tájékoztatáskérésre válaszul pontatlan adatokat szolgáltat, az Elsőfokú Bíróság a bírság összegének az e

rendelkezésben meghatározott felső határnak megfelelő felemelésekor figyelemmel volt a felperes súlyos hanyagságára.

Végül az Elsőfokú Bíróság ugyanazén ítéletben határozott a korlátlan felülvizsgálati jogköre gyakorlásának szabályairól is: ezen jogköre alapján az Elsőfokú Bíróság a felperes kifogásaira tekintettel figyelembe vehet olyan kiegészítő információelemeket is, amelyeket a bíróság összegének meghatározásakor nem említettek meg a megtámadott határozatban, amely értékelést egyébként megerősített a fent hivatkozott **Raiffeisen Zentralbank Österreich és társai kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletében is. Ugyanakkor az Elsőfokú Bíróság a **Roquette Frères kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletében pontosította, hogy a jogbiztonság elvére tekintettel ezt a lehetőséget főszabályként a megtámadott határozat meghozatalát megelőzően meglévő, és a Bizottság által a határozathozatalkor megismerhető információelemek figyelembevételére kell korlátozni. Ettől eltérő megközelítés azt eredményezné, hogy az olyan kérdés értékelésével, amelyet korábban nem terjesztettek az adminisztráció elé, az Elsőfokú Bíróság az adminisztráció helyébe lépne, megsértve így a hatáskörmegosztás rendszerét, valamint a közigazgatás és az igazságszolgáltatás közötti intézményi egyensúlyt.

7. Az összefonódások ellenőrzésére vonatkozó ítélkezési gyakorlat eredményei

2006-ban az Elsőfokú Bíróság a 4064/89 rendelet alkalmazásával kapcsolatban három ítéletet hozott, valamint egy negyedik ítéletet az azt felváltó 139/2004 rendelet végrehajtásával összefüggésben³¹.

a) A Bizottság hatásköre az összefonódások ellenőrzése területén

A 4064/89 és 139/2004 rendeletek kizárólag a közösségi léptékű összefonódásokra alkalmazandók, amely lépték meghatározása az összefonódásban részt vevő felekre vonatkozó több forgalmi értékhatártól függ. 2006-ban hozott két ítélet pontosította e szempontból a Bizottság hatáskörét.

Először is a fent hivatkozott **Endesa kontra Bizottság** ügyben hozott ítélet pontosította azokat a szempontokat, amelyek alapján a közösségi lépték vizsgálata érdekében ki kell számítani az összefonódásban részt vevő két fél forgalmát. Az adott ügyben a Gas Natural, az energiaszektorban tevékenykedő spanyol társaság, a spanyol versenyhatóságoknak bejelentette az Endesa, jelentős részben a villamosenergia-szektorban tevékenykedő spanyol társaság, alaptőkéjének összességét kitevő részvényeire vonatkozó nyilvános vételi ajánlatát. Figyelemmel arra, hogy a 139/2004 rendeletnek megfelelően az összefonódás közösségi léptékű volt, és következésképpen a Bizottságnak kellett volna bejelenteni, az Endesa panasszal fordult a Bizottsághoz, amely elutasította azt. Az Endesa

³¹ A vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló, 1989. december 21-i 4064/89/EGK tanácsi rendelet (HL L 395., 1. o., helyesbítés: HL 1990. L 257., 13. o.), amelyet a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló, 2004. január 20-i 139/2004/EK tanácsi rendelet (HL L 24., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 3. kötet, 40. o.) helyezett hatályon kívül.

az Elsőfokú Bíróság előtt arra hivatkozva vitatta ezt a határozatot, hogy a Bizottság az ő forgalmát helytelenül értékelte.

Az Elsőfokú Bíróság ítéletében megállapította, hogy az összefonódás-ellenőrzési rendelet nem ír elő kifejezetten olyan kötelezettséget a Bizottságnak, hogy hivatalból bizonyosodjon meg arról, hogy minden olyan összefonódás, amelyet nem neki jelentettek be, valóban nem közösségi léptékű. Ugyanakkor amennyiben valamely vállalkozás panaszt nyújt be a Bizottsághoz, mivel úgy véli, hogy a Bizottságnak be nem jelentett valamely összefonódás közösségi léptékű, az utóbbi köteles ellenőrzési hatósági hatásköréről állást foglalni. Következésképpen elvileg a panaszosnak kell bizonyítania panasa megalapozottságát, miközben a Bizottság feladata, hogy a gondos ügyintézés érdekében gondos és pártatlan vizsgálatot folytasson le a hozzá benyújtott panaszról, és indokolással ellátott választ adjon a panaszos által előterjesztett érvekre. Mindezek mellett a Bizottság nem köteles minden esetben hivatalból megbizonyosodni arról, hogy a neki benyújtott auditált pénzügyi beszámolók a valóságot hűen tükrözik-e, továbbá nem köteles az összes elképzelhető kiigazítást megvizsgálni. Csupán akkor kell e kiigazításokat megvizsgálnia, amikor különös problémákra hívják fel a figyelmét.

Az adott ügyben az Endesa azt állította, hogy a Bizottságnak az ő forgalmára vonatkozó vizsgálatának a nemzetközi számviteli standardokon, nem pedig a hatályos spanyol szabványokon kellett volna alapulnia. Az Elsőfokú Bíróság ugyanakkor úgy értelmezte a 139/2004 rendeletet, hogy az arra kötelezi a Bizottságot, hogy a vállalkozásoknak az előző üzleti évre vonatkozó, a hatályos szabályozásnak megfelelően elkészített és auditált pénzügyi beszámolóit vegye alapul. Márpedig az adott ügyben a 2004. üzleti évre vonatkozó pénzügyi beszámolókra alkalmazandó szabályok Spanyolországban az általánosan elfogadott nemzeti számviteli elvek voltak, nem pedig a nemzetközi számviteli standardok, amelyeket a nemzeti számviteli standardok alkalmazásáról szóló rendelet értelmében csak a 2005. üzleti évtől kellett alkalmazni.

Az Elsőfokú Bíróság az Endesa azon érveit is elutasította, amelyek szerint a Bizottságnak két kiigazítást is végre kellett volna hajtania, egyrészt az Endesa elosztási tevékenységére, másrészt a gázkereskedelmi tevékenységére vonatkozóan. Ebben az összefüggésben az Elsőfokú Bíróság pontosította, hogy a jogbiztonság követelményére tekintettel az összefonódás vizsgálatára hatáskörrel rendelkező hatóság meghatározásánál figyelembe veendő forgalmat elvileg a közzétett éves pénzügyi beszámoló alapján kell meghatározni. Ezért tehát csupán kivételes esetekben – amennyiben ezt kivételes körülmények indokolják – lehet olyan kiigazításokat alkalmazni, amelyek az érintett vállalkozások valós gazdasági helyzetét jobban tükrözik. Az Elsőfokú Bíróság következképpen végül elutasította az Endesa keresetét.

Másodszor a fent hivatkozott **Cementbouw Handel & Industrie kontra Bizottság** ügyben hozott ítélet számos pontosítást tett a több jogi ügylet révén megvalósított összefonódásnak a Bizottság általi egységesként történő értékelését illetően. A keresetet a Bizottság azon határozata ellen terjesztették elő, amelyben azt követően engedélyezte visszaható hatállyal a CVK holland közös vállalkozásnak a német Haniel csoport és a Cementbouw Handel & Industrie (mindkettő az építőanyag-kereskedelemben tevékenykedik) által történő megszerzését, hogy e két vállalkozás kötelezettséget vállalt a korábbi közös vállalkozási megállapodásuk megszüntetésére.

Az ügy alapja egy bonyolult összefonódás volt, amelyet két elkülönült jogi ügyletcsoporthoz tartozott, amelyek közül az egyiket bejelentették a holland versenyhatóságoknak, amely engedélyezte azt. A Cementbouw Handel & Industrie keresetében a Bizottság azon lehetőségét vitatta, hogy több elkülönült ügyletet egyetlen összefonódásnak minősítsen.

Az Elsőfokú Bíróság az összefonódás fogalmának a felek által követett gazdasági logikának megfelelő végső célokat figyelembe vevő értelmezését fogadta el. Kimondta ezért, hogy a 4064/89 rendelet értelmében vett ilyen összefonódás több, formailag elkülönült jogi ügylet révén is megvalósulhat, mivel ezek az ügyletek – amelyek célja egy vagy több vállalkozás számára egy vagy több vállalkozás tevékenysége felett a közvetlen vagy közvetett gazdasági ellenőrzés megszerzése – egymással összefüggnek, amennyiben egyiket sem valósították volna meg a másik nélkül. Az adott ügyben a Bizottság nem hibázott azzal, hogy a kérdéses ügyleteket egymással összefüggőnek minősítette.

Egyébként a Bizottság nem sértette meg a 4064/89 rendelet által a nemzeti és a közösségi hatóságok között kialakított hatáskörmegosztást akkor, amikor valamely későbbi ügylettel együttesen vizsgált meg egy attól elválaszthatatlan olyan ügyletet, amely önállóan vizsgálva nem teljesítette volna a közösségi léptékűség követelményét, és amelyet a nemzeti versenyhatóság már engedélyezett. Ebben az esetben ugyanis mesterkélt lenne azt mondani, hogy az engedélyezett ügylet gazdasági szempontból önálló.

b) *Az összefonódás eredeti tervének módosítása érdekében tett kötelezettségvállalások*

A 4064/89 rendelet 8. cikkének (2) bekezdése lényegében akként rendelkezik, hogy a Bizottságnak jóvá kell hagynia az összefonódás tervét, ha megállapítja, hogy – adott esetben az eredeti tervvel érintett vállalkozások által elvégzett módosítások után – az összeegyeztethető a közös piaccal. A Bizottság tehát attól a feltételtől teheti függővé határozata meghozatalát, hogy a vállalkozások betartják az összefonódás összeegyeztethetősége érdekében vele szemben vállalt kötelezettségeiket.

Az előzőekben ismertetett **Cementbouw kontra Bizottság** ügyben az Elsőfokú Bíróság újból megvizsgálta az arányosság elve és a feleknek a Bizottság által feltárt versenyjogi problémák teljes megoldása érdekében történő kötelezettségek vállalására vonatkozó szabadsága közötti kényes egyensúly kérdését. A szóban forgó összefonódás vizsgálatára vonatkozó eljárás során a felek, köztük a felperes is, egymást követően terjesztettek elő kötelezettségvállalási tervre vonatkozó javaslatokat, amelyeket a Bizottság elutasított, majd tettek végleges kötelezettségvállalásokat, amelyeket azonban elfogadott.

Az Elsőfokú Bíróság először megállapította, hogy a kötelezettségvállalási terv nem tette lehetővé a Bizottság által feltárt versenyjogi probléma teljes megoldását. A végleges kötelezettségvállalásokat illetően – mivel azok meghaladták az összefonódást megelőző versenyhelyzet visszaállításának célját – az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy a Bizottság köteles volt azokat tudomásul venni, és az összefonódást a közös piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánítani. Következésképpen nem volt lehetősége sem az összefonódást a közös piaccal összeegyeztethetetlennek nyilvánítania, sem olyan határozatot elfogadnia, amely a közös piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánítja az

összefonódást olyan, a felek által javasolttól eltérő feltételeket írva elő, amelyek az összefonódás előtti helyzet szigorú visszaállítását célozzák. A 4064/89 rendelet nem teszi lehetővé, hogy a Bizottság valamely összefonódás összeegyeztethetőségét kimondó nyilatkozatát az általa egyoldalúan, a bejelentést tevő felek által vállalt kötelezettségektől függetlenül előírt feltételektől tegye függővé. A felperes következésképpen nem hivatkozhatott sikerrel az arányosság elvének Bizottság általi megsértésére, sem azt nem állíthatta az adott esetben, hogy a Bizottság önkényes nyomására tette e kötelezettségvállalási javaslatokat.

c) *Közös erőfölény létrejöttének értékelése*

Az ítélkezési gyakorlat³² szerint három feltételnek kell teljesülnie ahhoz, hogy az összefonódás nyomán a közös piacon vagy annak lényeges részén fennálló tényleges versenyt jelentősen korlátozó közös erőfölény jöjjön létre. Először is a piacnak kellően átláthatónak kell lennie ahhoz, hogy lehetővé tegye a magatartásukat összehangoló vállalkozások számára, hogy megfelelően nyomon kövessék az összehangolás betartását. Másodszor lennie kell valamely visszatartó mechanizmusnak is az eltérés esetére. Harmadszor az összehangolásban részt nem vevő vállalkozások, mint például a jelenlegi és jövőbeli versenytársak, valamint az ügyfelek magatartása nem veszélyeztetheti az összehangolástól várt eredményeket.

A fent hivatkozott **Impala kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletében az Elsőfokú Bíróság pontosította a közös erőfölény létrejöttének veszélyével kapcsolatban a Bizottság kötelezettségeit akkor, amikor valamely összefonódást a közös piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánított. Ebben az ügyben a Bertelsman és a Sony, a médiában tevékenykedő két társaság, bejelentették a Bizottságnak azt az összefonódási tervet, amely szerint a Sony BMG név alatt készített zenei felvételekkel kapcsolatos nemzetközi tevékenységüket egyesítik. Először a Bizottság arról tájékoztatta a feleket, hogy az összefonódást ideiglenesen a közös piaccal összeegyeztethetetlennek nyilvánította, mivel az a zenei felvételek piacán közös erőfölényt erősített volna meg. Ugyanakkor a felek meghallgatása után a Bizottság engedélyezte az ügyletet. Az Impala, a zenei felvételekkel foglalkozó független társaságokat összefogó nemzetközi egyesület, ezen határozat megsemmisítését kérte az Elsőfokú Bíróságtól.

Az Elsőfokú Bíróság ítéletében, a fent hivatkozott Airtours kontra Bizottság ügyben hozott ítéletből származó ítélkezési gyakorlatra támaszkodva, emlékeztetett arra a közös erőfölény létrejöttének veszélye kapcsán, hogy a 4064/89 rendelet keretében a Bizottság köteles értékelését a releváns piacot a jövő szempontjából kutató elemzésre alapítani, amely a piac és a versenyfeltételek valószínű alakulására vonatkozó kényes előrejelzést tesz szükségessé. Ellenben, nem a közös erőfölény veszélyének, hanem már ilyen erőfölény létének a megállapítása a határozat meghozatalakor fennálló helyzet konkrét elemzésén nyugszik. Következésképpen, ha az Elsőfokú Bíróság által az Airtours kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben meghatározott három feltétel bizonyosan szükséges is a közös

³² Az Elsőfokú Bíróság T-342/99. sz., Airtours kontra Bizottság ügyben 2002. június 6-án hozott ítéletének (EBHT 2002., II-2585. o.) 62. pontja.

erőfölény fennálltának a megállapításához, azonban azokat a közös erőfölény jelenlétéhez kapcsolódó jelekre, megnyilvánulásokra és jelenségekre vonatkozó bizonyítékok és arra utaló jelzések alapján közvetett módon is meg lehet állapítani.

Különösen az árak hosszú távon történő szoros összhangba hozása, főleg ha azok a versenyhelyzetben általában alkalmazott árakat meghaladják, csatlakozik a közös erőfölényes helyzetre jellemző más tényezőkhez, és elegendő lehet – más ésszerű magyarázat hiányában – az ilyen erőfölény fennállásának bizonyítására, még ha nincsenek szilárd bizonyítékok is a piac erős átláthatóságára, azonban ezt ilyen körülmények között vélelmezni lehet. Ugyanakkor, mivel a felperes az adott ügyben az Airtours kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben meghatározott feltételek megsértésére való hivatkozásra szorítkozott, az Elsőfokú Bíróság köteles volt e feltételek betartásának vizsgálatára.

Mivel az adott ügyben a zenei felvételek piacán korábban is fennálló közös erőfölény megerősítéséről volt szó, az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a határozat szerint e piacon a közös erőfölény hiánya levezethető a szóban forgó termék sokféleségéből, a piac átláthatóságának hiányából, valamint a piacon tevékenykedő öt legnagyobb társaság közötti megtorló intézkedések hiányából. Az Elsőfokú Bíróság ugyanakkor úgy ítélte meg, hogy az az állítás, miszerint a zenei felvételek piaca nem kellően átlátható ahhoz, hogy lehetővé tegye a közös erőfölényt, egyrészt jogilag nem volt elégségesen indokolva, másrészt nyilvánvaló értékelési hibában szenved annyiban, amennyiben az annak alapjául szolgáló bizonyítékok hiányosak, és nem tartalmazzák a Bizottság által figyelembe vehető, releváns adatok összességét, valamint jelegüknél fogva nem alkalmasak a belőlük levont következtetések alátámasztására. Az Elsőfokú Bíróság mindemellett megjegyezte, hogy a Bizottság a megtorló intézkedések múltbeli gyakorlására vonatkozó bizonyítékok hiányára támaszkodott, jóllehet az ítélkezési gyakorlat szerint az egyszerű hatékony visszatartó mechanizmusok megléte is elegendő. Ugyanis ha a társaságok betartják a közös politikát, akkor nem szükséges szankciókat alkalmazni. Ezen összefüggésben az Elsőfokú Bíróság pontosította, hogy hiteles és hatékony visszatartó eszközök az adott esetben is léteztek, különösen a lemezcégek szankcionálásának lehetősége, amely a válogatások kiadásából történő kizárást jelentette. Sőt, feltételezve azt, hogy ebből a szempontból a megfelelő teszt annak ellenőrzése lett volna, hogy a múltban alkalmaztak-e ilyen megtorló eszközöket, a Bizottság által lefolytatott vizsgálat azonban e szempontból is elégtelen volt.

Egyébként a zenei felvételek piacán az egybeolvadás után közös erőfölény lehetséges létrehozását illetően az Elsőfokú Bíróság azt rótta fel a Bizottságnak, hogy e tekintetben túlságosan rövid vizsgálatot folytatott le, és a határozatban ezzel kapcsolatban csak néhány felszínes és formális észrevételt tett. Az Elsőfokú Bíróság mindezek mellett úgy ítélte meg, hogy a Bizottság nem támaszkodhatott volna, anélkül hogy ne követett volna el így hibát, a piac átláthatóságának hiányára vagy a megtorló intézkedések múltbeli gyakorlására vonatkozó bizonyítékok hiányára annak megállapítása érdekében, hogy az összefonódás nem hordozta a közös erőfölény kialakításának, mint következménynek a veszélyét. A közös erőfölény létrejöttének vizsgálata ugyanis a jövő szempontjából történő értékelésen alapul, amelynek így arra kell vezetnie, hogy megakadályozza a kizárólag a fennálló helyzetre történő támaszkodást. Az Elsőfokú Bíróság következőképpen megsemmisítette a megtámadott határozatot.

C. Állami támogatások

1. Anyagi jogi szabályok

Az EK 87. cikk (1) bekezdése szerint „[h]a e szerződés másként nem rendelkezik, a közös piaccal összeegyeztethetetlen a tagállamok által vagy állami forrásból bármilyen formában nyújtott olyan támogatás, amely bizonyos vállalkozásoknak vagy bizonyos áruk termelésének előnyben részesítése által torzítja a versenyt, vagy azzal fenyeget, amennyiben ez érinti a tagállamok közötti kereskedelmet”.

Miként azt az Elsőfokú Bíróság a **Le Levant 001 és társai kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletében³³ megerősítette, az állami támogatásnak minősítéshez az e rendelkezés szerinti minden feltételnek teljesülnie kell, és a Bizottságot terhelő indokolási kötelezettségnek szintén minden egyes feltétel tekintetében eleget kell tenni. Az adott ügy tárgyát képező támogatás egyes tengerentúli beruházásokra vonatkozóan az eredetileg az 1986. július 11-i francia törvénnyel előírt adócsökkentési intézkedések körébe tartozott, amellyel szemben a Bizottság nem emelt kifogást az EK 87. cikk alapján. A szóban forgó ügylet abban állt, hogy természetes személy befektetők kizárólag e célból alapított egyszemélyes korlátolt felelősségű társaságokon (EURL) keresztül mintegy hét éven át közös tulajdonban működtették és finanszírozták e törvény keretén belül a *Le Levant* nevű tengerjáró hajót.

Az Elsőfokú Bíróság ítéletében megállapította, hogy a megtámadott határozat nem világít rá arra, hogy a szóban forgó támogatás mennyiben felel meg az EK 87. cikk (1) bekezdésébe foglalt négy feltétel közül háromnak. Először is a tagállamok közötti kereskedelem érintettségére vonatkozóan az Elsőfokú Bíróság megjegyezte, hogy a Bizottság nem pontosította, hogy a szóban forgó támogatás mennyiben képes érinteni az említett kereskedelmet, mivel azt a Saint-Pierre és Miquelon szigeteken működtetni kívánt személyszállító hajóra nyújtották, amelyek a közösségi területen kívül esnek. Másodszor, ami a támogatás kedvezményezettjének nyújtott előnyt és az említett előny megkülönböztető jellegét illeti, az Elsőfokú Bíróság megjegyezte, hogy a megtámadott határozat nem tartalmazta annak indokolását, hogy a szóban forgó támogatás előnyhöz juttatta a magánbefektetőket. Harmadszor az említett támogatásnak a versenyre gyakorolt hatását illetően az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy a megtámadott határozat alapján nem volt megállapítható, hogy a támogatás miért érinti vagy érinthetné a versenyt ezen a piacon. Éppen ezen indokolás hiányossága miatt semmisítette meg az Elsőfokú Bíróság a Bizottság határozatát.

Ebből a szempontból meg kell jegyezni, hogy az Elsőfokú Bíróság a megtámadott határozatok részben vagy egészben történő megsemmisítését eredményező indokolás hiányát vagy elégtelenségét állapította meg az **Ufex és társai kontra Bizottság**,

³³ Az Elsőfokú Bíróság T-34/02. sz., *Le Levant 001 és társai kontra Bizottság* ügyben 2006. február 22-én hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé).

Lucchini kontra Bizottság, valamint az **Olaszország és Wam kontra Bizottság** ügyekben hozott ítéleteiben³⁴.

Jóllehet az Elsőfokú Bíróság ebben az évben az állami támogatások rendszerének más pontjaival kapcsolatban is hozott ítéletet, mi csak a **British Aggregates kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletet említjük meg, amelyben az Elsőfokú Bíróság a nemzeti intézkedésnek a kizárólag egyes vállalkozások vagy egyes tevékenységi ágazatok javára szelektív előnyök biztosítására alkalmas jellegét vizsgálta meg³⁵.

Az adott ügyben Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága ökoadókat vezetett be, amely főszabály szerint a tiszta sóder – vagyis az építőiparban és a közmunkáknál alkalmazott elsődlegesen kitermelt sóder – értékesítését sújtja, és célja az újrahasznosított sóder és más helyettesítő anyagok alkalmazásának maximalizálása a tiszta sóder helyett, azok gazdaságos felhasználásának előmozdítása, valamint az adóval sújtott sóder kitermelés környezetvédelmi költségei beépítésének biztosítása a szennyező fizet elvvel összhangban. Az Elsőfokú Bíróság ezzel az adójogi intézkedéssel kapcsolatban megvizsgálta, hogy a Bizottság jogosan állapította-e meg, az intézkedés által bevezetett különbségtétel az alkalmazandó általános rendszer jellegéből vagy felépítéséből következik. Ugyanis, ha ez a különbségtétel más célokon alapul, mint az általános rendszer által kitűzött célok, akkor a szóban forgó intézkedés főszabály szerint olyanak minősül, amelyre nézve teljesül az EK 87. cikk (1) bekezdésében foglalt szelektivitási feltétel.

Az Elsőfokú Bíróság szerint a környezetvédelmi adó vagy ökoadó olyan önálló adójogi intézkedés, amelyet annak környezetvédelmi célja és sajátos kivetése jellemez. Bizonyos termékek vagy szolgáltatások megadóztatásáról rendelkezik annak érdekében, hogy belefoglalja azok árába a környezetvédelmi költségeket, és/vagy hogy az újrahasznosított termékeket versenyképesebbé tegye, és hogy az előállítókat, valamint a fogyasztókat azon tevékenységek irányába terelje, amelyek a környezetet jobban tisztelik. Márpedig megengedett a tagállamok számára – amelyek hatáskörrel rendelkeznek a környezetvédelmi politika terén –, hogy ágazati ökoadókat hozzanak létre egyes környezetvédelmi célkitűzésekre figyelemmel. A tagállamok a különféle aktuális érdekek kiegyensúlyozásakor a környezetvédelem terén fennálló prioritásaik és ebből következően, az ökoadóval terhelni szándékozott termékek és szolgáltatások meghatározása terén rendelkeznek különösen nagy szabadsággal. Ebből főszabály szerint az következik, hogy önmagában az a körülmény, hogy egy ökoadó olyan pontosan meghatározott intézkedést képez, amely bizonyos meghatározott termékekre vagy szolgáltatásokra irányul, és nem lehet a környezetre összehasonlítható hatást gyakorló, hasonló tevékenységek mindegyikére alkalmazható általános adórendszerbe integrálni, nem teszi lehetővé annak megállapítását,

³⁴ Az Elsőfokú Bíróságnak a T-613/97. sz., Ufex és társai kontra Bizottság ügyben 2006. június 7-én hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé); a T-166/01. sz., Lucchini kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 19-én hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé), valamint a T-304/04. és T-316/04. sz., Olaszország és Wam kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 6-án hozott ítélete (fellebbezés alatt) (az EBHT-ban még nem tették közzé).

³⁵ Az Elsőfokú Bíróság T-210/02. sz., British Aggregates kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 13-án hozott ítélete (fellebbezett: C-487/06. P. sz. ügy). A támogatások szelektív jellegét érinti az Elsőfokú Bíróság T-92/02. sz., Stadtwerke Schwäbisch Hall és társai kontra Bizottság ügyben 2006. január 26-án hozott ítélete (fellebbezett: C-176/06. P. sz. ügy) (az EBHT-ban még nem tették közzé).

hogy az ezen ökoadó alól mentes, hasonló tevékenységek szelektív előnyben részesülnek. Az adott ügyben a Bizottság nem lépte túl mérlegelési jogkörének határait a megtámadott határozatban annak megállapításával, hogy a szóban forgó adó alkalmazási körének körülhatárolását a kifejtett környezetvédelmi célok megvalósításának szándéka indokolja, következésképpen az említett adó nem minősült állami támogatásnak.

2. Eljárási kérdések

a) *Az érintettek észrevételek előterjesztéséhez való joga*

2006-ban az Elsőfokú Bíróság két ítéletben az eljárást megindító határozatokkal kapcsolatban kiemelte azok pontosságát annak érdekében, hogy lehetővé tegyék harmadik személyek számára észrevételek előterjesztését.

Először, a már ismertetett **Le Levant 001 és társai kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletében az Elsőfokú Bíróság pontosította a Bizottságnak az EK 88. cikk (2) bekezdéséből fakadó kötelezettségeit azon személyeket védő eljárási garanciák tiszteletben tartásával kapcsolatban, akiket a valamely nemzeti intézkedésnek az EK 87. cikk (1) bekezdésével való összeegyeztethetlenségét megállapító határozat érint. Az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy a támogatás kedvezményezettjeinek azonosítása mindenképpen releváns ténybeli és jogi kérdésnek minősül, amelyet az eljárást megindító határozatnak – amennyiben az eljárás ezen szakaszában lehetséges – tartalmaznia kell, mivel a kedvezményezettek meghatározása alapján tudja a Bizottság a későbbiekben elfogadni a visszatérítetési határozatot. Márpedig az Elsőfokú Bíróság az adott ügyben azt állapította meg, hogy az eljárást megindító határozat egyáltalán nem tesz utalást arra, hogy a befektetők a hivatkozott támogatás esetleges kedvezményezettjei lennének, hanem épp ellenkezőleg, arra enged következtetni, hogy a támogatás kedvezményezettje a tulajdonközösség irányítója, amelyet a hajó működtetőjeként és végső tulajdonosaként határoz meg. Az Elsőfokú Bíróság ebből azt állapította meg, hogy mivel a Bizottság megfosztotta a magánbefektetőket az észrevételeik hatékony előterjesztésének lehetőségétől, ezért megsértette az EK 88. cikk (2) bekezdését, valamint a közösségi jog általános alapelvét, amely szerint mindazoknak a személyeknek, akikkel szemben sérelmet okozó határozatot hozhatnak, lehetőséget kell biztosítani arra, hogy ismertessék álláspontjukat azokkal az érvekkel kapcsolatban, amelyeket a Bizottság a vitatott határozat alátámasztásául terhükre felhozott.

Másodszor a **Kuwait Petroleum (Nederland) kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletében³⁶ az Elsőfokú Bíróság pontosította, hogy a Bizottság nem kötelezhető arra, hogy az eljárás megindításáról szóló közleményben a kérdéses támogatásra vonatkozó végleges elemzést terjesszen elő. Ezzel ellentétben szükséges, hogy a Bizottság kielégítően határozza meg vizsgálatának keretét annak érdekében, hogy a maga részéről az érdekelteket ne fossza meg az észrevételeik megtételéhez való joguktól. Az adott ügyben azonban a kedvezményezettek azonosítását lehetővé tevő alapvető elgondolás szerepelt a

³⁶ Az Elsőfokú Bíróság T-354/99. sz., Kuwait Petroleum (Nederland) kontra Bizottság ügyben 2006. május 31-én hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé).

közleményben, így a Bizottság lehetőségeihez képest helyesen teljesítette azon feladatát, hogy az érdekelteket olyan helyzetbe hozza, hogy a támogatás hivatalos vizsgálatára vonatkozó eljárás keretében megtehessék észrevételeiket.

b) *A Bizottság előtti igazgatási szakaszban fel nem hozott tényekre való hivatkozás az Elsőfokú Bíróság előtt*

2006-ban kihirdetett két ítéletében az Elsőfokú Bíróság kiegészítette azt az ítélkezési gyakorlatát, amely korlátozza a felperes azon jogát, hogy az Elsőfokú Bíróság előtt olyan tényekre hivatkozzon, amelyek nem álltak a Bizottság rendelkezésére az igazgatási szakaszban³⁷.

A **Schmitz-Gotha Fahrzeugwerke kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletében³⁸ az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy mivel a felperes nem vett részt az igazgatási eljárásban, nem hivatkozhat olyan körülményekre, amelyek az igazgatási eljárás során nem voltak ismertek a Bizottság előtt, noha a felperest név szerint megjelölték mint a szóban forgó támogatás kedvezményezettjét, és a Bizottság felhívta a német hatóságokat és az esetleges érdekelt feleket, hogy bizonyítsanak egyes tényeket. Valójában mivel a Bizottság az érdekeltek számára lehetővé tette észrevételeik előterjesztését, nem lehet felróni neki, hogy nem vett figyelembe olyan tényeket, amelyeket már az igazgatási eljárás folyamán közölni kellett volna vele, de nem adták elő őket, a Bizottság ugyanis nem kötelezhető arra, hogy hivatalból és feltételezések alapján vizsgálja, hogy milyen tényeket kellett volna a tudomására hozni.

Az Elsőfokú Bíróság a **Ter Lembeek kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletében³⁹ ugyanebben az értelemben mondta ki azt, hogy noha a felperes pontosan tudta, hogy hivatalos vizsgálati eljárást indítottak, és szükséges és fontos bizonyos információk benyújtása, a felperes úgy döntött, hogy nem vesz részt ebben az eljárásban, mialatt azonban azt nem vitatta, hogy a hivatalos vizsgálati eljárás megindításáról szóló határozatot kellően indokolták ahhoz, hogy jogait megfelelően gyakorolhassa. Ezen körülmények között a felperes nem hivatkozhat először az Elsőfokú Bíróság előtt olyan információkra, amelyek ismeretlenek voltak a Bizottság előtt a megtámadott határozat elfogadásának időpontjában, sem kizárólag olyan információkra alapozott jogalapra, amelyek nem voltak ismertek a Bizottság előtt a megtámadott határozat elfogadásának időpontjában.

³⁷ Az Elsőfokú Bíróság T-109/01. sz., Fleuren Compost kontra Bizottság ügyben 2004. január 14-én hozott ítéletének (EBHT 2004., II-127. o.) 50. és 51. pontja, valamint a T-111/01. és T-133/01. sz., Saxonia Edelmetalle et Zemag kontra Bizottság ügyben 2005. május 11-én hozott ítéletének (az EBHT-ban még nem tették közzé) 67–70. pontja.

³⁸ Az Elsőfokú Bíróság T-17/03. sz., Schmitz-Gotha Fahrzeugwerke kontra Bizottság ügyben 2006. április 6-án hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé).

³⁹ Az Elsőfokú Bíróság T-217/02. sz., Ter Lembeek kontra Bizottság ügyben 2006. november 23-án hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé).

c) *Ésszerű határidő*

Az **Asociación de Estaciones de Servicio de Madrid és Federación Catalana de Estaciones de Servicio kontra Bizottság** ügyben⁴⁰ az EK 88. cikk (3) bekezdésében meghatározott előzetes vizsgálat szakasza majdnem 28 hónapig tartott. Az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy mivel az előzetes vizsgálat időtartamának az EK 88. cikk (3) bekezdése szerinti ésszerűségét a mindenkor esét saját körülményei alapján kell megítélni, az adott ügyben sem a felperesek által a Bizottságnak benyújtott iratok mennyisége, sem az ügy más körülményei nem igazolják a Bizottság által elvégzett előzetes vizsgálat időtartamát. Ugyanakkor más körülmények hiányában, amelyek fennállták a felperesek nem bizonyították, az Elsőfokú Bíróság nem tekintette elegendőnek a Bizottság határozatának jogellenessé nyilvánításához csupán azt a tényt, hogy a határozatot az ésszerű határidő letelte után hozták meg. Az Elsőfokú Bíróság következképpen a megsemmisítés iránti keresetet elutasította.

D. Közösségi védjegy

Ebben az évben újra számos, a 40/94 tanácsi rendelet⁴¹ alkalmazásával kapcsolatos ügy érkezett. Az elbírált védjegyügyek száma (90) így az Elsőfokú Bíróság által 2006-ban befejezett ügyek 20%-át képviseli.

1. A lajstromozás feltétlen kizáró okai

A lajstromozás feltétlen kizáró okaival érdemben foglalkozó ügyekben hozott, összesen 8 ítélet közül az Elsőfokú Bíróság kettőben rendelkezett a határozat hatályon kívül helyezéséről⁴². A 2006. évi ítélezési gyakorlat lényegében a kérelem tárgyát képező megjelölés megkülönböztetőképességének hiányára és leíró jellegére (a 40/94 rendelet 7. cikke (1) bekezdésének b) és c) pontja) alapított feltétlen kizáró okokkal volt kapcsolatos. Például az italokat, ízesítőket és folyékony élelmiszereket tartalmazó műanyag flakon formáját, a WEISSE SEITEN megjelölést bizonyos adathordozók és papírtermékek vonatkozásában, valamint bizonyos élelmiszer-ipari termékek kapcsán a hosszúkás, fonatot vagy egyszerű csavarmintát idéző formát megkülönböztetőképességgel nem rendelkezőnek és leíró jellegűnek ítélte az Elsőfokú Bíróság⁴³.

⁴⁰ Az Elsőfokú Bíróság T-95/03. sz., Asociación de Estaciones de Servicio de Madrid és Federación Catalana de Estaciones de Servicio kontra Bizottság ügyben 2006. december 12-én hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé).

⁴¹ A közösségi védjegyről szóló, 1993. december 20-i 40/94/EK tanácsi rendelet (HL 1994. L 11., 1. o.; magyar nyelvű kiadás 17. fejezet, 1. kötet, 146. o.).

⁴² Az Elsőfokú Bíróság T-188/04. sz., Freixenet kontra OHIM (matt feketére csiszolt üveg formája) ügyben, és a T-190/04. sz., Freixenet kontra OHIM (fehérre csiszolt üveg formája) ügyben 2006. október 4-én hozott ítéletei (az EBHT-ban nem tették közzé őket).

⁴³ Az Elsőfokú Bíróság T-129/04. sz., Develay kontra OHIM (műanyag flakon formája) ügyben 2006. március 15-én hozott ítélete (fellebbezett: C-238/06. P. sz. ügy), a T-322/03. sz., Telefon & Buch kontra OHIM – Herold Business Data (Weisse Seiten) ügyben 2006. március 16-án hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé őket), valamint T-15/05. sz., De Waele kontra OHIM (kolbász formája) ügyben 2006. május 31-én hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé).

2. A lajstromozás viszonylagos kizáró okai

Az e kérdéssel kapcsolatos ítélkezési gyakorlat ez évben is igen gazdagnak bizonyult. Példaként említhetjük a megkülönböztetőképesség hiánya és a nagy közismertségnek örvendő jelleg közötti kapcsolat vonatkozásában adott pontosításokat a **Vitakraft-Werke Wührmann kontra OHIM – Johnson’s Veterinary Products (VITACOAT)** ügyben hozott ítéletben, vagy a két védjegy közötti összeütközés időbeli viszonylatban történő értékelését a **MIP Metro kontra OHIM – Tesco Stores (METRO)** ügyben hozott ítéletben⁴⁴. Ugyanakkor itt csak azokat az újdonságokat ismertetjük, amelyek egyrészt a „védjegycsalád” fogalmával, másrészt a védjegy tényleges használata által biztosított oltalom terjedelmével kapcsolatosak.

a) A „védjegycsalád” fogalma

A **Ponte Finanziaria kontra OHIM – Marine Enterprise Projects (BAINBRIDGE)** ügyben hozott ítéletében az Elsőfokú Bíróság kimondta a „védjegycsalád” fogalmának a jelentőségét az összetéveszthetőség megítélésével összefüggésben⁴⁵. Ebben az ügyben a felperes azt állította, hogy az ugyanazon „bridge” szóelem jelenlétével jellemzett korábbi védjegyek „védjegycsaládot” vagy „sorozatvédjegyeket” alkotnak. Véleménye szerint e körülmény alkalmas az objektív összetéveszthetőség előidézésére. Jóllehet a 40/94 rendelet nem tartalmazza a „védjegycsalád” fogalmát, az Elsőfokú Bíróság szerint az összetéveszthetőséget összességében kell vizsgálni, figyelembe véve minden releváns tényezőt az adott ügyben. Márpedig, miként azt hozzáfűzte, az összetéveszthetőség fennállásának értékelése szempontjából ilyen releváns tényezőnek minősül az a tény, hogy a közösségi védjegybejelentéssel szembeni felszólalás több korábbi védjegyen alapul, és e védjegyek olyan jellegzetességeket mutatnak, amelyek lehetővé teszik annak megállapítását, hogy azok „sorozat” vagy „család” részét képezik. Ez különösen akkor lehetséges, ha a védjegyek teljes egészében tartalmazzák ugyanazt a megkülönböztető elemet, és másik grafikai vagy szóelemmel egészülnek ki, így különböztetve meg egyiket a másiktól, vagy ha azok az eredeti védjegyből kivont azonos elő- vagy utótagot ismétlik meg. Ezen előfeltevések esetén a bejelentett védjegy és a sorozat részét képező korábbi védjegyek közötti lehetséges asszociáció révén akkor merülhet fel az összetéveszthetőség, amikor a bejelentett védjegy olyan hasonlóságokat mutat a korábbi védjegyekkel, amelyek alkalmasak arra, hogy a fogyasztó azt higgye, hogy a bejelentett védjegy ugyanakkor a sorozatnak a részét képezi, és ezért az általa jelölt áruk kereskedelmi szempontból ugyanattól a személytől származnak, mint a korábbi védjegyekkel jelölt áruk, vagy eredetüket tekintve kapcsolatban vannak vele.

⁴⁴ Lásd az Elsőfokú Bíróság T-277/04. sz., Vitakraft-Werke Wührmann kontra OHIM – Johnson’s Veterinary Products (VITACOAT) ügyben 2006. július 12-én hozott ítéletét és a T-191/04. sz., MIP Metro kontra OHIM – Tesco Stores (METRO) ügyben 2006. szeptember 13-án hozott ítéletét (fellebbezett: C-493/06. P. sz. ügy) (az EBHT-ban még nem tették közzé őket).

⁴⁵ Az Elsőfokú Bíróság T-194/03. sz., Ponte Finanziaria kontra OHIM – Marine Enterprise Projects (BAINBRIDGE) ügyben 2006. február 23-án hozott ítélete (fellebbezett: C-234/06. P. sz. ügy) (az EBHT-ban még nem tették közzé).

Az Elsőfokú Bíróság ugyanakkor ezt a megoldást arra az esetekre korlátozta, amikor két feltétel együttesen teljesül. Először is, a korábban lajstromozott védjegysorozat jogosultjának igazolnia kell a sorozathoz tartozó összes védjegy használatát, vagy legalábbis annyi védjegy használatát, amennyi alkalmas „sorozat” képzésére. Másodszor a sorozathoz tartozó védjegyekkel való hasonlóságon túlmenően a bejelentett védjegynek nemcsak hasonlónak kell lennie, hanem olyan jellemzőkkel is kell rendelkeznie, amelyek a sorozatba való illeszkedéshez szükségesek. Az Elsőfokú Bíróság pontosította, hogy nem állna fenn ez az eset, ha például a korábbi sorozatvédjegyek közös elemét a sorozathoz tartozó védjegyekben általában elfoglalt helyétől eltérő helyen, illetve eltérő jelentéstartalommal szerepeltetnék. Az adott ügyben az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a fenti feltételek első része nem teljesült, mivel a felperes a hivatkozott sorozatból csak két korábbi védjegynek a piacon való jelenlétét bizonyította.

b) *A védjegy tényleges használata által biztosított oltalom terjedelme*

A 40/94 rendelet 15. cikkének (1) bekezdése szerint, ha a jogosult a lajstromozástól számított öt éven belül nem kezdte meg a közösségi védjegy tényleges használatát a Közösségben az árujegyzékben szereplő árukkal és szolgáltatásokkal kapcsolatban, vagy ha az ilyen használatot öt éven át megszakítás nélkül elmulasztotta, a közösségi védjegyoltalomra alkalmazni kell az e rendeletben meghatározott jogkövetkezményeket, kivéve, ha a jogosult a használat elmaradását kellőképpen igazolja. E rendelkezés (2) bekezdése előírja, hogy tényleges használatnak minősül a közösségi védjegy olyan alakban történő használata is, amely a lajstromozott alaktól csak a megkülönböztetőképeséget nem érintő elemekben tér el.

Mindezek mellett a 40/94 rendelet 43. cikkének (2) bekezdése szerint, ha a felszólalást korábbi közösségi védjegy jogosultja nyújtotta be, a bejelentő kérelmére igazolnia kell, hogy a közösségi védjegybejelentés meghirdetését megelőző öt évben a felszólalás alapjául szolgáló korábbi közösségi védjegy tényleges használatát az árujegyzékben szereplő és a felszólalásban hivatkozott árukkal, illetve szolgáltatásokkal kapcsolatban a Közösségben megkezdte, vagy kellőképpen igazolja a használat elmaradását, feltéve, hogy a korábbi közösségi védjegyet a közösségi védjegybejelentés meghirdetésének napjánál legalább öt évvel korábban lajstromozták. Ugyanezen rendelkezés értelmében, ha a korábbi közösségi védjegyet csak az árujegyzékben szereplő áruk, illetve szolgáltatások egy részével kapcsolatban használták, a felszólalás vizsgálata során úgy kell tekinteni, mintha a védjegyet csak a szóban forgó áruk, illetve szolgáltatások tekintetében lajstromozták volna. A 40/94 rendelet 43. cikkének (3) bekezdése ezen elvek alkalmazását kiterjeszti a korábbi nemzeti védjegyek esetére is.

A fent hivatkozott **Ponte Finanziaria kontra OHIM** ügyben hozott ítéletében az Elsőfokú Bíróság a felperesnek a „defenzív védjegy” fogalmára alapozott érveléséről kellett határoznia. E fogalom az olasz jogban lehetővé teszi a védjegyoltalom elvesztésének szabálya alól egy kivétel létesítését, azon feltétel esetén, ha a nem használt védjegy jogosultja egyidejűleg olyan más hasonló, érvényes védjegy vagy védjegyek jogosultja, amelyek közül legalább az egyiket ugyanazon áruk, illetve szolgáltatások jelölésére használják.

Az Elsőfokú Bíróság ugyanakkor kimondta, hogy a „defenzív védjegy” fogalmát a közösségi védjegyjogtörvényrendszer nem ismeri, amely a védjegyekhez kapcsolódó jogok elismerésének alapvető feltételeként a szóban forgó megjelölésnek a kereskedelemben a lajstromozott áruk, illetve szolgáltatások tekintetében történő használatát írja elő. Ebből a szempontból az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy a defenzív lajstromozás nem minősül a használat elmaradásának a 40/94 rendelet 43. cikkének (2) bekezdése szerinti „megfelelő okának”. E fogalom ugyanis olyan okokra utal, amelyek a védjegy használatát gátló akadályok fennállásán, illetve olyan helyzeten alapulnak, amikor a védjegy kereskedelemben történő használata – az üggyel kapcsolatos releváns körülmények összességére tekintettel – túlságosan megerősítő lenne. Ilyen lenne például az az eset, amikor a nemzeti szabályozás, amely a védjeggyel jelölt áruk forgalmazására vonatkozó korlátozásokat ír elő. Éppen ellenkezőleg, nem ez a helyzet az olyan nemzeti rendelkezés esetén, amely lehetővé teszi az olyan megjelölések védjegyként történő bejelentését, amelyeket egyértelműen valamely másik, kereskedelmi felhasználás tárgyát képező megjelölést védő (defenzív) szerepük miatt eleve nem a kereskedelemben való használat céljából jelentenek be.

A „defenzív védjegy” fogalmára nem vonatkozik a védjegy jogosultja számára biztosított azon lehetőség sem, hogy a tényleges használatot a lajstromozott alaktól csak enyhén eltérő alakban a kereskedelemben való használatra vonatkozó bizonyítékok szolgáltatásával támassza alá. Az Elsőfokú Bíróság szerint a 40/94 rendelet 15. cikke (2) bekezdése a) pontjának a célja az, hogy lehetővé tegye a védjegy jogosultja számára a kereskedelmi felhasználás során a megjelölés olyan módosítását, amely a megkülönböztetőképeséget nem érintve lehetővé teszi, hogy a megjelölést az érintett áruk és szolgáltatások értékesítésének és reklámozásának igényeihez igazítsák. E rendelkezés tárgyi hatálya az olyan helyzetekre korlátozandó, amelyekben a védjegy jogosultja által konkrétan használt megjelölés azt az alakot ölti, amellyel ugyanezen védjegyet a kereskedelemben használják. Ezzel szemben e rendelkezés nem teszi lehetővé a lajstromozott védjegy jogosultjának azt, hogy – a valamely másik lajstromozás tárgyát képező eltérő védjegy használatának a javára való hivatkozással – kivonja magát a védjegy használatának rá háruló kötelezettsége alól.

3. Formai és eljárási kérdések

A Belső Piaci Harmonizációs Hivatal (védjegyek és formatervezési minták) (OHIM) fórumai közötti funkcionális folyamatosságból következik, hogy a 40/94 rendelet 74. cikke (1) bekezdése alkalmazási körében (amely rendelkezés a lajstromozás viszonylagos kizáró okaival összefüggő eljárásban a vizsgálatnak a felek által felhozott jogalapokra és az általuk előterjesztett kérelmekre való korlátozását írja elő) a fellebbezési tanácsnak a határozata meghozatalánál a fellebbező által akár az első fokon eljáró fórum előtti, akár pedig – a 74. cikk (2) bekezdésére figyelemmel (amely szerint az OHIM figyelmen kívül hagyhatja azokat a tényeket vagy bizonyítékokat, amelyeket az érintett felek nem kellő időben terjesztettek elő) – a fellebbezési eljárásban előterjesztett ténybeli és jogi elemekre kell támaszkodnia⁴⁶.

⁴⁶ A T-308/01. sz., Henkel kontra OHIM – LHS (UK) (KLEENCARE) ügyben 2003. szeptember 23-án hozott ítélet (EBHT 2003., II-3253. o.) 32. pontja.

Az Elsőfokú Bíróság ebben az évben is folytatta ítélezési gyakorlata terjedelmének pontosítását, mind ténybeli, mind jogi szempontból meghatározva a fellebbezési tanács előtti vizsgálat tárgyát.

Egyrészt a fellebbezési tanács ténybeli vizsgálatát illetően az Elsőfokú Bíróság a **La Baronia de Turis kontra OHIM – Baron Philippe de Rothschild (LA BARONNIE)** ügyben és a **Caviar Anzali kontra OHIM – Novomarket (Asetra)** ügyben hozott ítéleteiben kimondta, hogy a fellebbezési tanács ugyanazon hatáskörökkel rendelkezik a fellebbezés elbírálása tekintetében, mint az a fórum, amely a megtámadott határozatot hozta, és hogy az általa lefolytatott vizsgálat az egész jogvitára – annak az elbírálás idején mutakozó terjedelmében – kiterjed⁴⁷. Ezért a fellebbezési tanácsok által gyakorolt felülvizsgálat nem korlátozódik a megtámadott határozat jogszerűségének vizsgálatára, hanem a fellebbezési eljárás devolutív hatálya miatt a jogvita egészének új értékelését feltételezi, mivel a fellebbezési tanácsoknak az eredeti kérelmet teljes egészében újra kell vizsgálniuk és figyelembe kell venniük a kellő időben benyújtott bizonyítékokat. Az Elsőfokú Bíróság következőképpen kimondta, hogy a 40/94 rendelet 74. cikkének (2) bekezdése az OHIM-ot felhatalmazza, fakultatív jelleggel, hogy figyelmen kívül hagyja azokat a bizonyítékokat, amelyeket az érintett felek nem „kellő időben” terjesztettek elő; e fogalmat valamely fellebbezési tanács előtti eljárásban úgy kell értelmezni, mint amely a fellebbezés benyújtására nyitva álló határidőre, illetve a kérdéses eljárásban megjelölt határidőre vonatkozik. Mivel ez a fogalom az OHIM előtt folyamatban lévő valamennyi eljárásban irányadó, az első fokon határozatot hozó fórum által a bizonyítékok benyújtására megjelölt határidők letelte tehát nem befolyásolja annak meghatározását, hogy azokat a fellebbezési tanácshoz „kellő időben” nyújtották-e be. A fellebbezési tanács ezáltal köteles figyelembe venni az elé beterjesztett bizonyítékokat függetlenül attól, hogy azokat a felszólalási osztályhoz benyújtották-e vagy sem. Az adott ügyben, mivel a vitatott iratokat a felperes a fellebbezési tanácshoz a beadványának mellékleteként a 40/94 rendelet 59. cikkében meghatározott négy hónapos határidőn belül nyújtotta be, a beterjesztésük a 40/94 rendelet 74. cikkének (2) bekezdése értelmében nem volt késedelmesnek tekinthető.

Az Elsőfokú Bíróság ugyanakkor kimondta, hogy meg kell vizsgálni a téves jogalkalmazásból levonandó következtetéseket, mivel egy eljárási szabálytalanság csak akkor vonja maga után a határozat teljes vagy részleges megsemmisítését, ha megállapítást nyer, hogy e szabálytalanság hiányában a megtámadott határozatnak más lett volna a tartalma. Az adott ügyben, emlékeztetve arra, nem az Elsőfokú Bíróság feladata, hogy az OHIM helyett mérlegelje a kérdéses bizonyítékokat, az Elsőfokú Bíróság megállapította, nem zárható ki, hogy azok a bizonyítékok, amelyek figyelembevételét a fellebbezési tanács helytelenül elutasította, olyan természetűek lehetnek, amelyek a megtámadott határozat tartalmát megváltoztathatják. Következőképpen az Elsőfokú Bíróság hatályon kívül helyezte a megtámadott határozatot⁴⁸.

Másrészt, a fellebbezési tanács által lefolytatandó jogi vizsgálatot illetően az Elsőfokú Bíróság a **DEF-TEC Defense Technology kontra OHIM – Defense Technology (FIRST**

⁴⁷ Az Elsőfokú Bíróság T-323/03. sz., La Baronia de Turis kontra OHIM – Baron Philippe de Rothschild (LA BARONNIE) ügyben 2006. július 10-én hozott ítélete és a T-252/04. sz., Caviar Anzali kontra OHIM – Novomarket (Asetra) ügyben 2006. július 11-én hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé őket).

⁴⁸ A lényegileg azonos elemzést lásd a fent hivatkozott Torre Muga-ügyben hozott ítéletben.

DEFENSE AEROSOL PEPPER PROJECTOR) ügyben hozott ítéletében pontosította, hogy a jogi vizsgálat terjedelme főszabályként nem kizárólag a fellebbező fél által hivatkozott jogalapoktól függ⁴⁹. Ezért még ha a fellebbező fél nem hivatkozott is külön jogalapra, a fellebbezési tanács – a rendelkezésre álló valamennyi releváns jogi és ténybeli elem fényében – köteles megvizsgálni, hogy a fellebbezés tárgyát képező határozat jogszerűen elfogadható volt-e, vagy sem. Az adott ügyben a felperes az Elsőfokú Bíróság előtt a felszólalási osztály határozatának az aláírások hiányából eredő érvénytelenségére hivatkozott. Az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy jöllehet a fellebbezési tanács előtt nem hozták fel ezt a joglapot, amennyiben a formai szabályok megsértése megállapítható, azt a fellebbezési tanácsnak hivatalból meg kellett volna állapítania.

Az Elsőfokú Bíróság ebben az évben – szintén eljárásjogi szempontból – megvizsgálta azt a kérdést, hogy milyen tényekre lehet előtte hivatkozni a fellebbezési tanács határozatával szemben.

A fent hivatkozott **Vitakraft-Werke Wührmann kontra OHIM** ügyben hozott ítéletében az Elsőfokú Bíróság korábbi ítélkezési gyakorlatára támaszkodott annak megállapítása érdekében, hogy az olyan tények, amelyekre anélkül hivatkoznak az Elsőfokú Bíróság előtt, hogy azt korábban felhozták volna az OHIM előtti eljárás során, csak abban az esetben befolyásolhatják a határozat jogszerűségét, ha ezen tényeket az OHIM-nak hivatalból figyelembe kellett volna vennie. A 40/94 rendelet 74. cikkének (1) bekezdéséből – amely szerint a lajstromozás viszonylagos kizáró okaival összefüggő eljárásban az OHIM a vizsgálat során a felek által előterjesztett tényálláshoz, bizonyítékokhoz és érvekhez, valamint a kérelem szerinti igényekhez kötve van – következik, hogy az OHIM nem köteles hivatalból olyan tényeket figyelembe venni, amelyre a felek nem hivatkoztak az eljárás során. Következésképpen az ilyen tények nem befolyásolhatják a fellebbezési tanács határozatának jogszerűségét.

Ellenben az **Armacell kontra OHIM – nmc (ARMAFOAM)** ügyben hozott ítéletében az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy az a tény, hogy a fél a felszólalási osztály előtt elismerte, hogy a szóban forgó védjegyekkel megjelölt áruk potenciálisan azonosak lehetnek, majd ezt követően kijelentette a felszólalási osztály előtt, hogy az áruk hasonlóságának kérdését nem lehet eldönteni, tekintettel az ütköző védjegyeket megkülönböztető állítólagos eltérésekre, egyáltalában nem vezethet oda, hogy az OHIM elvesse azon kérdést, vajon az említett védjegyekkel érintett áruk hasonlóak vagy azonosak-e⁵⁰. Következésképpen e körülmény még kevésbé vezethet ahhoz, hogy megfossza a felperest azon jogától, hogy vitathassa a fellebbezési tanács előtt, a jogvita jogi és ténybeli keretei között, az ezen fórum által e tárgyban végzett értékelést.

⁴⁹ Az Elsőfokú Bíróság T-6/05. sz., DEF-TEC Defense Technology kontra OHIM – Defense Technology (FIRST DEFENSE AEROSOL PEPPER PROJECTOR) ügyben 2006. szeptember 6-án hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé).

⁵⁰ Az Elsőfokú Bíróság T-172/05. sz., Armacell kontra OHIM – nmc (ARMAFOAM) ügyben 2006. október 10-én hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé).

E. A dokumentumokhoz való hozzáférés

Ebben az évben mindössze két ítéletet hozott az Elsőfokú Bíróság a dokumentumokhoz való hozzáférésnek az 1049/2001 rendeletre⁵¹ tekintettel történő megtagadása kapcsán. Ezek az ítéletek ugyanakkor lehetővé tették az Elsőfokú Bíróság számára, hogy pontosítsa az ellenőrzések és vizsgálatok céljának védelmén, valamint a bírósági eljárások céljának védelmén alapuló kivételek hatályát.

Egyrészt, a **Technische Glaswerke Ilmenau kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletében, amelynek a tárgya az állami támogatásokra vonatkozó eljárással kapcsolatos dokumentumokhoz való hozzáférés iránti kérelem elutasítása volt, az Elsőfokú Bíróság kimondta, a Bizottság számára arra az egyszerű tényre való hivatkozás, hogy a dokumentumok hozzáférhetővé tétele veszélyeztetné a Bizottság, a tagállam és az érintett vállalkozások között a folyamatban lévő vizsgálatok során szükséges párbeszédet, nem bizonyítja olyan különleges körülmények fennállását, amelyek alkalmasak annak igazolására, hogy miért nem folytatta le azon dokumentumok konkrét és egyenkénti vizsgálatát, amelyekhez hozzáférést kértek.

Másrészt a **Franchet és Byk kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletében az Elsőfokú Bíróság az OLAF és a Bizottság belső ellenőrzési szolgálata bizonyos dokumentumaihoz való hozzáférés megtagadását vizsgálta meg. E dokumentumokat az Eurostaton belül elkövetett szabálytalanságokra vonatkozó vizsgálat keretében megküldték a francia és a luxembourgi hatóságoknak. Az adott ügyben a felperesek felelősségét vizsgálták.

Az Elsőfokú Bíróság, miután emlékeztetett arra, hogy az intézmények dokumentumaihoz való hozzáférés elve alóli kivételeket megszorítóan kell értelmezni és alkalmazni, megvizsgálta, hogyan alkalmazta a Bizottság az említett kivételeket, különösen a bírósági eljárások védelme, illetve az ellenőrzések, vizsgálatok és könyvvizsgálatok céljának védelmén alapuló kivételeket.

Az Elsőfokú Bíróság az első kivételt illetően kimondta, hogy az adott ügy körülményei között a Bizottság csak kizárólag egy adott bírósági eljárás céljaira készült, az OLAF által megküldött különböző dokumentumokat tarthatta volna vissza. Azért, hogy a nemzeti hatóságok, vagy az intézmények milyen intézkedéseket tesznek az OLAF által megküldött jelentések és információk következményeként, teljes mértékben és kizárólagosan e hatóságok felelősek, és előfordulhat, hogy az OLAF által a nemzeti hatóságok vagy valamely intézmény számára megküldött információk nyomán nemzeti szinten nem indul bírósági eljárás, illetve közösségi szinten nem indul fegyelmi vagy igazgatási eljárás. A nemzeti eljárási szabályok betartását megfelelően biztosítja, ha az intézmény megbizonyosodik arról, hogy a dokumentumok hozzáférhetővé tétele nem ütközik a nemzeti jogba. Így kétséges esetben az OLAF-nak meg kellett volna keresnie a nemzeti bíróságot, és csak akkor tagadhatta volna meg a hozzáférhetővé tételt, ha a nemzeti bíróság ellenezte volna az említett dokumentumok hozzáférhetővé tételét.

⁵¹ Az Európai Parlament, a Tanács és a Bizottság dokumentumaihoz való nyilvános hozzáférésről szóló, 2001. május 30-i 1049/2001/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 145., 43. o.; magyar nyelvű különkiadás 1. fejezet, 3. kötet, 331. o.). Az Elsőfokú Bíróság T-391/03. és T-70/04. sz., Franchet és Byk ügyben 2006. július 6-án hozott ítélete, valamint a T-237/02. sz., Technische Glaswerke Ilmenau kontra Bizottság ügyben 2006. december 14-én hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé őket).

Az ellenőrzések, vizsgálatok és könyvvizsgálatok céljának védelmén alapuló második kivételt illetően az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy ezt a rendelkezést csak akkor lehet alkalmazni, ha a kérdéses dokumentumok hozzáférhetővé tétele a szóban forgó ellenőrzések, vizsgálatok és könyvvizsgálatok befejezését veszélyeztethetné. Ezért azt kell vizsgálni, hogy a megtámadott határozatok meghozatalakor még folyamatban voltak-e azok az ellenőrzések, vizsgálatok és könyvvizsgálatok, amelyeket a kért dokumentumok hozzáférhetővé tétele veszélyeztethetett volna, valamint, hogy azokat ésszerű időn belül folytatták-e le. A Bizottság az adott ügyben nem követett el sem jogi, sem értékelési hibát, amikor úgy ítélte meg, hogy az első megtámadott határozat meghozatalakor meg kell tagadni a francia és luxemburgi hatóságok számára megküldött dokumentumokhoz való hozzáférést azzal az indokkal, hogy e dokumentumok hozzáférhetővé tétele hátrányosan befolyásolná az ellenőrzések, vizsgálatok és könyvvizsgálatok céljának védelmét. Ugyanakkor az OLAF által a Bizottságnak megküldött egyes dokumentumokkal kapcsolatban megállapították, hogy az OLAF elvont módon nyilatkozott, anélkül hogy jogilag megfelelően bizonyította volna, hogy e dokumentumok hozzáférhetővé tétele ténylegesen, hátrányosan befolyásolta az ellenőrzések, vizsgálatok és könyvvizsgálatok céljának védelmét, valamint, hogy a hivatkozott kivétel valóban alkalmazható az e dokumentumokban foglalt adatok összességére. A hozzáférést megtagadó határozatot következésképpen az Elsőfokú Bíróság megsemmisítette annyiban, amennyiben az ezen utóbbi dokumentumokra vonatkozott.

Végül megemlíjtük az 1049/2001 rendeletből fakadó elveknek a **Kallianos kontra Bizottság** ügyben hozott ítélet kapcsán történő alkalmazását, amely egy köztisztviselő által az illetményéből történő visszatartást elrendelő határozat ellen előterjesztett kereseten alapul, amelynek egyik jogalapjában az átláthatóság hiányára hivatkozik⁵². Ebben az ügyben a felperes a Bizottság jogi szolgálatának a felperes személyes helyzetére vonatkozó véleményeihez kért hozzáférést. Márpedig, jóllehet a felperes a kérelmét nem az 1049/2001 rendeletre alapozva terjesztette elő, azonban ezen rendelettel kapcsolatos ítélezési gyakorlatra tekintettel mondta ki az Elsőfokú Bíróság, hogy a Bizottság részben megsértette a felperes iratokhoz való hozzáférési jogát. Az Elsőfokú Bíróság ugyanakkor nem semmisítette meg a Bizottság határozatát, mivel a jogi vélemény hozzáférhetővé tételének megtagadása egyáltalán nem érintette hátrányosan a felperes védekezését.

F. Közös kül- és biztonságpolitika (KKBP) – a terrorizmus elleni küzdelem

Az Elsőfokú Bíróság ebben az évben három ítéletet hozott a terrorizmus elleni küzdelemmel kapcsolatban⁵³. Az első kettő kiegészíti a Yusuf és Al Barakaat International Foundation kontra Tanács és Bizottság, valamint a Kadi kontra Tanács és Bizottság

⁵² Az Elsőfokú Bíróság T-93/04. sz., Kallianos kontra Bizottság ügyben 2006. május 17-én hozott ítélete (fellebbezett: C-323/06. P. sz. ügy) (az EBHT-ban még nem tették közzé).

⁵³ Az Elsőfokú Bíróságnak a T-253/02. sz., Ayadi kontra Tanács ügyben (fellebbezett: C-403/06. P. sz. ügy) (az EBHT-ban még nem tették közzé) és a T-49/04. sz., Hassan kontra Tanács és Bizottság ügyben (fellebbezett: C-399/06. P. sz. ügy) (az EBHT-ban még nem tették közzé) 2006. július 12-én hozott ítéletei, valamint a T-228/02. sz., Organisation des Modjahedines du peuple d'Iran kontra Tanács ügyben 2006. december 12-én hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé).

ügyekben hozott ítéletekben⁵⁴ kialakított elveket, míg a harmadik eddig újszerű jogi összefüggésben jelenik meg.

A 2001. szeptember 11-i terrortámadást követően az Egyesült Nemzetek Szervezetének Biztonsági Tanácsa több határozatot is elfogadott, felhívva az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) valamennyi tagállamát a Tálibánnal, Oszáma bin Ládennel, az al-Kaida-hálózattal és a velük összeköttetésben álló személyek és szervezetek által közvetlenül vagy közvetve ellenőrzött alapok és más pénzeszközök befagyasztására. A Biztonsági Tanács egy szankcióbizottságot bízott meg az érintett személyek meghatározásával és a lista naprakészen tartásával. Ezeket a határozatokat az érintett személyek és szervezetek forrásainak befagyasztását elrendelő több tanácsi rendelet révén hajtották végre a Közösségen belül. Az érintett személyeket és szervezeteket olyan listára vették fel, amelyet a Bizottság – a szankcióbizottság által végrehajtott frissítések alapján – rendszeresen felülvizsgál. Az államok, a szankcióbizottság hozzájárulásával, humanitárius okokból eltéréseket engedélyezhetnek a pénzeszközök befagyasztása alól. A listáról való törlés érdekében a szankcióbizottságnál kérelmet lehet előterjeszteni egy külön eljárás szerint azon állam közvetítésével, ahol az érintett személy lakik, vagy amelynek állampolgára.

Chafiq Ayadit, Dublinban (Írország) lakó tunéziai állampolgárt, és Faraj Hassant, líbiai állampolgárt, akit a Brixtoni (Egyesült Királyság) Büntetés-végrehajtási Intézetben tartanak fogva, is felvették a szóban forgó közösségi listára. E két személy azt kérte az Elsőfokú Bíróságtól, hogy semmisítse meg ezt az intézkedést. Az Elsőfokú Bíróság az ez alapján hozott két ítéletben több ponton pontosította a pénzüsszegek befagyasztására vonatkozó eljárást.

A fent hivatkozott **Ayadi kontra Tanács** ügyben hozott ítéletében miután emlékeztetett arra, hogy a megtámadott rendeletben előírt pénzeszköz-befagyasztás nem sérti az ember nemzetközi szinten elismert alapvető jogait (jus cogens) az Elsőfokú Bíróság elismerte, hogy ez ugyanakkor különösen drasztikus intézkedés. Hozzáfűzte, hogy a szóban forgó szabályozás által követett célok jelentősége azonban olyan természetű, amely igazolja az ilyen negatív következményeket, valamint hogy a pénzeszköz-befagyasztás nem akadályozza meg az érintett egyéneket abban, hogy a körülményekre tekintettel kielégítő magán-, családi és társadalmi életet éljenek. Különösen nem tiltja meg számukra valamely szakmai tevékenység folytatását, ugyanakkor szabályozza az e tevékenységért kapott jövedelem megszerzését.

A listáról való törlésre vonatkozó eljárást illetően az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a szankcióbizottság irányelvei és a megtámadott tanácsi rendelet jogot biztosít az érdekelteknek, hogy a lakóhelyük/székhelyük vagy állampolgárságuk szerinti ország kormányának közvetítésével az esetük felülvizsgálata iránti kérelmet nyújtsanak be a szankcióbizottsághoz a vitatott listáról való törlés végett. Ezt a jogot tehát a közösségi jogrend is biztosítja. Az ilyen kérelem vizsgálatakor a tagállamok kötelesek az érdekeltek alapvető jogait tiszteletben tartani, mivel azok nem akadályozzák az Egyesült Nemzetek

⁵⁴ Az Elsőfokú Bíróság T-306/01. sz., Yusuf és Al Barakaat International Foundation kontra Tanács és Bizottság ügyben 2005. szeptember 21-én hozott ítélet (fellebbezett: C-45/05. P. sz. ügy) (EBHT 2005., II-3533. o.), valamint a T-315/01. sz., Kadi kontra Tanács és Bizottság ügyben 2005. szeptember 21-én hozott ítélet (fellebbezett: C-402/05. P. sz. ügy) (EBHT 2005., II-3649. o.).

Alapokmánya alapján fennálló kötelezettségeik megfelelő végrehajtását. A tagállamoknak különösen ügyelniük kell arra, hogy az érdekelteknek módjuk legyen érdemben érvényesíteni az álláspontjukat az illetékes nemzeti hatóságok előtt az esetük felülvizsgálata iránti kérelem keretében. A tagállamok nem tagadhatják meg a felülvizsgálati eljárás megindítását pusztán azon indok alapján, hogy az érdekeltek nem állt módjában, hogy pontos és a kérelme alátámasztása szempontjából releváns információkat nyújtson, mivel nem szerezhettek tudomást a vitatott listára való felvételét igazoló pontos indokokról azok bizalmas jellege miatt. A tagállamok kötelesek arra is törekedni, hogy az érdekeltek ügye késedelem nélkül, tisztességes és pártatlan módon kerüljön bemutatásra a szankcióbizottság előtt a felülvizsgálat végett, ha az objektívan igazoltnak tűnik, tekintettel az átadott releváns információkra.

Az érdekelteknek végül megvan a lehetőségük arra, hogy a nemzeti bíróságokhoz jogorvoslati kérelmet nyújtsanak be, amennyiben ügyüknek a szankcióbizottsághoz felülvizsgálatra való előterjesztését az illetékes nemzeti hatóság esetleg visszaélészerűen megtagadná. A közösségi jog teljes érvényesülése biztosításának követelménye azt eredményezheti, hogy, ha szükséges, a nemzeti bíróság ne alkalmazza azt a nemzeti jogszabályt, amely e jog gyakorlásának akadályát képezheti, így például az olyan szabályt, amely kizárja a bírósági felülvizsgálat köréből a nemzeti hatóságok részéről annak megtagadását, hogy fellépjenek állampolgáraik diplomáciai védelmének biztosítása érdekében. Az adott ügyben az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy Chafiq Ayadinak és Faraj Hassannak a nemzeti jogon alapuló bírósági jogorvoslati lehetőségeket kell érvényesítenie, ha az ír és brit hatóságok velük szembeni tisztességes együttműködésének állítólagos hiányát akarják vitatni.

A fent hivatkozott **Organisation des Modjahedines du peuple d'Iran kontra Tanács** ügyben hozott ítélet szintén a terrorizmus elleni küzdelemmel kapcsolatos, azonban különböző elvek megerősítéséből származó más jogi környezetben született. 2001. szeptember 28-án az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa határozatot fogadott el, amelyben felhívta az ENSZ valamennyi tagállamát, hogy minden lehetséges eszköz igénybe vételével küzdjenek a terrorizmus és annak finanszírozása ellen, befagyasztva azon személyek és szervezetek pénzeszközeit, akik terrorcselekményeket követnek el vagy kísérelnek meg elkövetni. E határozat különbözik a fent hivatkozott Yusuf és Al Barakaat International Foundation kontra Tanács és Bizottság, illetve a Kadi kontra Tanács és Bizottság, valamint az Ayadi kontra Tanács, továbbá a Hassan kontra Tanács és Bizottság ügyekben hozott ítéletek tárgyát képező határozatoktól annyiban, hogy e határozat az államok diszkrecionális jogkörében hagyta azon személyek meghatározását, akiknek a pénzeszközeit be fogják fagyasztani. Ezt a határozatot a Közösségben a 2001. december 27-én elfogadott két közös álláspont és egy tanácsi rendelet révén hajtották végre, amelyek elrendelik a Tanács által készített és rendszeresen napra készre tett listára felvett személyek és szervezetek pénzeszközeinek befagyasztását⁵⁵. A Tanács 2002. május 2-án elfogadott

⁵⁵ A terrorizmus leküzdéséről szóló 2001/930/KKBP közös álláspont (HL L 344., 90. o.; magyar nyelvű különkiadás 18. fejezet, 1. kötet, 213. o.), a terrorizmus leküzdésére vonatkozó különös intézkedések alkalmazásáról szóló 2001/931/KKBP közös álláspont (HL L 344., 93. o.; magyar nyelvű különkiadás 18. fejezet, 1. kötet, 217. o.), valamint a terrorizmus leküzdése érdekében egyes személyekkel és szervezetekkel szemben hozott különleges korlátozó intézkedésekről szóló 2580/2001/EK rendelet (HL L 344., 70. o.; magyar nyelvű különkiadás 18. fejezet, 1. kötet, 207. o.).

közös állásponttal és határozattal tette napra készsé az érintett személyek és szervezetek listáját, felvéve arra az Organisation des Modjahedines du peuple d'Iran-t (OMPI) is⁵⁶. Azóta a Tanács több közös álláspontot és határozatot hozott a vitatott lista naprakésszé tételére, azonban azon mindig fenntartotta az OMPI-t. E szervezet keresetét indította az Elsőfokú Bíróság előtt e közös álláspontok és határozatok, valamint az azokkal kapcsolatos jogi aktusok megsemmisítését kérve.

Az Elsőfokú Bíróság ítéletében megállapította, hogy bizonyos alapvető jogok és garanciák, különösen a védelemhez való jog, az indokolási kötelezettség és a hatékony bírói jogvédelemhez való jog elvileg teljes mértékben alkalmazható a pénzeszköz-befagyasztásra vonatkozó közösségi határozatnak a szóban forgó rendelet alapján történő elfogadásával összefüggésben. A védelemhez való jogot illetően az Elsőfokú Bíróság különbséget tett a jelen ügy, valamint a Yusuf és Al Barakaat International Foundation kontra Tanács és Bizottság, valamint a Kadi kontra Tanács és Bizottság ügyekben hozott ítéletek között. Mivel a jelen ügy tárgyát képező rendszerben azon személyek és szervezetek konkrét meghatározása, akiknek a pénzeszközeit be kell fagyasztani az ENSZ-tagok mérlegelési jogkörébe tartozik, ez az azonosítás a Közösségnek az ENSZ-jog szempontjából történő diszkrecionális mérlegeléssel járó saját hatáskörének gyakorlását jelenti. E körülmények között az érdekeltek védelemhez való jogának tiszteletben tartása főszabály szerint teljes mértékben a Tanács feladata.

E jogok és garanciák terjedelmét, valamint a pénzeszköz-befagyasztást elrendelő közösségi intézkedés elfogadásával összefüggésben megvalósítható korlátozásait meghatározva az Elsőfokú Bíróság mindenekelőtt kimondta, a védelemhez való jog tiszteletben tartásának általános elve nem követeli meg, hogy a Tanács meghallgassa az érdekelteket a pénzeszközök befagyasztását elrendelő eredeti határozat elfogadása kapcsán, mivel annak meglepetésszerűnek kell lennie. Ellenben ez az elv megköveteli – feltéve, hogy nem ellentétes a Közösség vagy a tagállamai biztonságát vagy a nemzetközi kapcsolataik irányítását érintő kényszerítő megfontolásokkal –, hogy a pénzeszközök befagyasztását elrendelő határozat alapjául szolgáló tényeket közöljék az érdekelttel, amennyire lehetséges e határozat elfogadásával vagy egyidejűleg, vagy azt követően amint lehet. Ugyanilyen fenntartással, az érdekelt számára meg kell teremteni észrevételei megfelelő előterjesztésének lehetőségét valamennyi azt követő, a pénzeszközök befagyasztásának fenntartásáról rendelkező határozat meghozatala előtt.

Még mindig ugyanezen fenntartás mellett a pénzeszközök befagyasztására vonatkozó eredeti vagy azt követő határozat indokolásának külön és konkrétan meg kell jelölnie a pénzeszközök befagyasztásának alapjául szolgáló tényeket, azaz különösen az ügyiratok olyan pontos információit, illetve anyagait, amelyek arra utalnak, hogy valamely tagállam illetékes hatósága határozatot hozott az érdekeltekkel szemben. Az indokolásnak meg kell jelölnie azon okokat is, amelyek alapján a Tanács – mérlegelési jogkörében eljárva – úgy vélte, hogy az érdekeltekkel szemben ezen intézkedést kell alkalmazni.

⁵⁶ A terrorizmus leküzdésére vonatkozó különös intézkedések alkalmazásáról szóló 2001/931/KKBP közös álláspont naprakésszé tételéről szóló 2002/340/KKBP tanácsi közös álláspont (HL L 116., 75. o.), valamint a 2580/2001 rendelet 2. cikke (3) bekezdésének végrehajtásáról és a 2001/927/EK határozat hatályon kívül helyezéséről szóló 2002/334/EK határozat (HL L 116., 33. o.).

Végül a hatékony bírói jogvédelemhez való jogot hatékonyan biztosítja az érintettek azon joga, hogy jogorvoslattal élhetnek az Elsőfokú Bíróság előtt a pénzeszközök befagyasztását elrendelő vagy azt fenntartó valamennyi határozattal szemben. Ugyanakkor, a Tanács e területen meglévő széles mérlegelési jogkörére tekintettel az Elsőfokú Bíróság által ezen határozatok jogszerűsége felett gyakorolt felülvizsgálatnak az eljárási és indokolási szabályok betartásának, a tényállás objektív pontosságának, valamint a tények értékelésében rejlő nyilvánvaló hiba és hatáskörrel való visszaélés hiányának vizsgálatára kell korlátozódnia.

Az Elsőfokú Bíróság az adott ügyben ezen elveket alkalmazva megállapította, hogy a releváns szabályozás egyáltalán nem ír elő kifejezetten a terhelő bizonyítékok közlésére és az érdekeltek meghallgatására vonatkozó eljárást, kerüljön arra sor akár a pénzeszközök befagyasztására vonatkozó eredeti határozat elfogadását megelőzően vagy azzal egyidejűleg, vagy a pénzeszközök befagyasztását fenntartó, későbbi határozatok elfogadásával összefüggésben a vitatott listáról való levétel érdekében. Az Elsőfokú Bíróság továbbá megállapította, hogy a kereset benyújtását megelőzően semmikor nem közölték az OMPI-val a pénzeszközök befagyasztásának alapjául szolgáló tényeket. Sem a pénzeszközök befagyasztását elrendelő eredeti határozat, sem a pénzeszközök ezen befagyasztását fenntartó, későbbi határozatok nem jelölik meg az ügyiratok azon pontos információit, illetve anyagait, amelyek arra utalnak, hogy valamely illetékes nemzeti hatóság a vitatott listára való felvételét igazoló határozatot hozott volna. Az Elsőfokú Bíróság mindezekből a Tanácsot terhelő indokolási kötelezettség megsértésére következtetett. Következésképpen az Elsőfokú Bíróság a megtámadott határozatot az OMPI-ra vonatkozó részében megsemmisítette.

II. Kártérítési jogviták

A. A kártérítési kereset elfogadhatóságára vonatkozó feltételek

Az EK 288. cikk (2) bekezdésében meghatározott kártérítési kereset önálló eljárás, amely abban különbözik a megsemmisítés iránti keresettől, hogy nem egy meghatározott intézkedés megsemmisítésére irányul, hanem a valamely közösségi intézmény által okozott kár megtérítésére. A kártérítési kereset e sajátosságának az a következménye, hogy a keresetet elfogadhatatlannak kell nyilvánítani, ha az valójában valamely jogerős jogi aktus visszavonására irányul, és ha a kereset – amennyiben elfogadnák – e jogi aktus joghatásainak megsemmisítéséhez vezetne. Az ítélkezési gyakorlat szerint ez az eset áll fenn akkor, ha a kártérítési kereset olyan összeg megfizetésére irányul, amelynek összege pontosan megfelel a felperes által a jogerős határozat végrehajtásaként megfizetett összegnek⁵⁷.

A **Danzer kontra Tanács** ügyben⁵⁸ a felperesek által benyújtott kereset azon károk megtérítésére irányult, amelyeket előadásuk szerint a társaságokra vonatkozó

⁵⁷ A Bíróság 175/84. sz., Krohn kontra Bizottság ügyben 1986. február 26-án hozott ítéletének [EBHT 1986., 753. o.] 30., 32. és 33. pontja.

⁵⁸ Az Elsőfokú Bíróság T-47/02. sz., Danzer kontra Tanács ügyben 2006. június 21-én hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé).

szabályozásokat összehangoló két irányelv rendelkezéseit átültető nemzeti jog alapján az illetékes osztrák hatóságok által kiszabott kényszerítő bírság miatt szenvedtek el⁵⁹. A felperesek nem érvényesítették a kényszerítő bírságokat kiszabó határozatok végrehajtásából közvetlenül és kizárólagosan adódó egyedüli hatásoktól eltérő károkat. Az Elsőfokú Bíróság ebből arra következtetett, hogy a felperesek kártérítési keresetük segítségével azokat a hatásokat szeretnék elérni, amelyeket az említett határozatok erre felhatalmazott nemzeti hatóságok általi megsemmisítése foglalt volna magában, következésképpen a keresetüket elfogadhatatlannak nyilvánították.

Az Elsőfokú Bíróság ezt a következtetést a közösségi jogi jogorvoslatok rendszerére vonatkozó több megfontolásból vonta le. Az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy még ha a vitatott irányelvek a kényszerítő bírságokról szóló nemzeti határozatok közvetlen alapjának tekinthetők is, és így a felpereseknek érdekük fűződik e vitatott rendelkezések jogellenességének megállapításához, a kártérítési keresetük nem képez erre alkalmas jogi keretet. A Szerződés jogorvoslati rendszerében ugyanis a megfelelő jogi út az, hogy a határozatokkal szemben indított keresetet elbíráló nemzeti bíróságnál indítványozzák, hogy a vitatott rendelkezések érvényessége tekintetében előzetes döntéshozatal iránti kérelmet terjesszen a Bíróság elé. Az Elsőfokú Bíróság ebből a szempontból nem tulajdonított jelentőséget annak a ténynek, hogy az eljáró nemzeti bíróságok elutasították az erre irányuló kérelmeiket. Az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy az érintett tagállam felelősségének esetleges megállapítását nem érintve⁶⁰, a Bíróság ítélezési gyakorlata ugyanis nem ismeri el az előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésének feltétlen kötelezettségét⁶¹. Az Elsőfokú Bíróság kimondta, nem az ő feladata, hogy a kártérítési kereset keretein belül felülvizsgálja az említett irányelvek vitatott rendelkezéseinek érvényességére vonatkozó előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésének az osztrák bíróságok általi elutasításának célszerűségét. Az Elsőfokú Bíróság szerint a kártérítési kereset elfogadhatósága ezenkívül lehetővé tenné a felperesek számára, hogy megkerüljék a kényszerítő bírságokról szóló határozatok megsemmisítésére irányuló kérelmeknek az erre egyedül hatáskörrel rendelkező nemzeti bíróságok általi elutasítását, valamint a jogvita Bíróság elé történő terjesztésének a megtagadását, ami sérti az előzetes döntéshozatali eljárás alapját képező elvet: a bíróságok együttműködésének elvét.

B. A meghagyás elrendelésére irányuló kérelmek elfogadhatósága

A **Galileo kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletében⁶² az Elsőfokú Bíróság kártérítési kereset keretében a Bizottság állítólagos vétkes magatartásának abbahagyására irányuló

⁵⁹ A tagállamok által a társasági tagok és harmadik személyek érdekei védelmében az [EK 48. cikk (2) bekezdése] szerinti társaságoknak előírt biztosítékok összehangolásáról szóló első, 1968. március 9-i 68/151/EGK tanácsi irányelv (HL L 65., 8. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 3. o.); az [EK 44. cikk (2) bekezdésének g) pontja] alapján meghatározott jogi formájú társaságok éves beszámolójáról szóló negyedik, 1978. július 25-i 78/660/EGK tanácsi irányelv (HL L 222., 11. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 21. o.).

⁶⁰ A Bíróság C-224/01. sz. Köbler-ügyben 2003. szeptember 30-án hozott ítélete (EBHT 2003., I-10239. o.).

⁶¹ A Bíróság 283/81. sz. CILFIT-ügyben 1982. október 6-án hozott ítéletének (EBHT 1982., 3415. o.) 21. pontja, és a 314/85. sz., Foto-Frost ügyben 1987. október 22-én hozott ítéletének (EBHT 1987., 4199. o.) 14. pontja.

⁶² Az Elsőfokú Bíróság T-279/03. sz., Galileo International Technology és társai kontra Bizottság ügyben 2006. május 10-én hozott ítélete (fellebbezett: C-325/06. P. sz. ügy) (az EBHT-ban még nem tették közzé).

kérelmek elfogadhatósága tárgyában hozott határozatot. Az adott ügyben a felperesek, akik a Galileo megjelölést tartalmazó számos közösségi védjegy jogosultjai voltak, vitatták e kifejezésnek a műholdas rádiónavigációs rendszer európai projektjével kapcsolatos mindennemű használatát, és e kifejezés Bizottság általi használatának megtiltását kérték az Elsőfokú Bíróságtól. A Bizottság szerint a felperesek ezen kérelme elfogadhatatlan, álláspontja szerint ugyanis az EK-Szerződés a közösségi bíróságot nem ruházza fel erre kiterjedő hatáskörrel még kártérítési eljárás keretében sem.

Az Elsőfokú Bíróság szerint ugyanakkor a közösségi bíróság az EK 288. cikk második bekezdése és az EK 235. cikk alapján hatáskörrel rendelkezik arra, hogy a Közösséget minden olyan kártérítési formára kötelezze, amely a szerződésen kívüli felelősség terén megfelel a tagállamok jogában közös általános elveknek, beleértve – amennyiben az ezen elveknek megfelelőnek tűnik – a természetbeni, adott esetben valamely cselekvésre vagy az attól való tartózkodásra felszólító meghagyás formájában megvalósuló kártérítést is. A védjegyek területén a 89/104 irányelv⁶³ olyan harmonizációt valósít meg, amelynek keretében feljogosítja a védjegy jogosultját, hogy „bármivel szemben fellépjen”, aki a védjegyet használja. Az Elsőfokú Bíróság ebből azt a következtetést vonta le, hogy a védjegyjogosultak egységes védelme a tagállamok jogában közös általános elvek részét képezi oly módon, hogy a Közösség főszabály szerint nem mentesülhet a közösségi bíróságtól származó, hasonló eljárási intézkedés alól, mint ahogyan a közösségi intézményeknek is tiszteletben kell tartaniuk a közösségi jog egészét, amelynek a másodlagos jog is részét képezi.

C. Okozati összefüggés

A Közösség szerződésen kívüli felelősségének – akár jogellenes magatartás miatt, akár ilyen magatartás hiányában – feltétele az előidéző tény és az okozott kár közötti okozati összefüggés⁶⁴. Az **Abad Pérez és társai kontra Tanács és Bizottság**, valamint az **É.R. és társai kontra Tanács és Bizottság** ügyben hozott ítéletekben⁶⁵, az Elsőfokú Bíróság pontosította az okozati összefüggés fogalmát a spanyol állattartók, a közvetett sértettek, illetve a Franciaországban elhunyt öt személy örökösei által indított keresetek kapcsán, akik a kergemarhakór és a Creutzfeldt-Jakob kór új változatának európai elterjedése kapcsán a Tanács és a Bizottság jogi aktusai, illetve mulasztása miatt elszenvedett állítólagos károk megtérítését kérték.

⁶³ A védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 1988. december 21-i 89/104/EGK első tanácsi irányelv (HL 1989. L 40., 1. o.; magyar nyelvű kiadás 17. fejezet, 1. kötet, 92. o.).

⁶⁴ A jogellenes magatartás miatti felelősség kapcsán lásd a Bíróság C-46/93. és C-48/93. sz., Brasserie du pêcheur és Factortame ügyben 1996. március 5-én hozott ítéletének (EBHT 1996., I-1029. o.) 51. pontját, valamint az ilyen magatartás hiányában való felelősség kapcsán az Elsőfokú Bíróság T-69/00. sz., FIAMM és FIAMM Technologies kontra Tanács és Bizottság ügyben 2005. december 14-én hozott ítéletének (fellebbezett: C-120/06. P. sz. ügy) 160. pontja (EBHT-ban még nem tették közzé).

⁶⁵ Az Elsőfokú Bíróság T-304/01. sz., Abad Pérez és társai kontra Tanács és Bizottság ügyben, valamint a T-138/03. sz., É.R. és társai kontra Tanács és Bizottság ügyben 2006. december 13-án hozott ítéletei (az EBHT-ban még nem tették közzé őket).

Ebben az összefüggésben az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy az olyan területen, mint az állategészségügy és a humánegészségügy, a magatartás és a kár közötti okozati összefüggés fennállt az adott időpontban meglévő tudományos ismeretek alapján az intézményektől elvárható magatartás elemzésére támaszkodva kell meghatározni. Mindezekon felül, abban az esetben, ha a hivatkozott kárt állítólagosan okozó magatartás cselekvéstől való tartózkodást jelent, akkor különösen azt szükséges bizonyossággal megállapítani, hogy az említett kárt ténylegesen a felrótt mulasztás okozta, és azt nem idézhették elő az alperes intézmények felrótt magatartásaitól különböző magatartások. Ezen elvekre támaszkodva az Elsőfokú Bíróság végül kimondta, nem bizonyított, hogy a Tanács és a Bizottság állítólagos jogellenes intézkedései és mulasztásai olyanak minősülhetnek, mint amelyek kétségtelen és közvetlen okát képezték volna a hivatkozott károknak. Valójában nem nyert bizonyítást, hogy a szóban forgó károk nem következtek volna be, ha a felperesek kifogása szerint el nem fogadott intézkedéseket az alperes intézmények meghozták volna, vagy korábban hozták volna meg.

D. A jogellenes magatartásért való felelősség

Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a közösségi jog valamely közösségi intézménynek vagy szervnek betudható megsértésével magánszemélyeknek okozott károkért való felelősség terén a közösségi jog három feltétel együttes fennállásakor biztosítja a kártérítéshez való jogot, nevezetesen, ha a megsértett jogszabály célja, hogy a magánszemélyek számára jogokat keletkeztessen, a jogsértés kellően egyértelmű, és közvetlen okozati összefüggés áll fenn a kötelezettségnek az aktus meghozója általi megsértése és a jogsérelmet szenvedett személyek kára között⁶⁶. Az Elsőfokú Bíróság két ügyben pontosította, hogy mit kell érteni azon jogszabály alatt, amelynek célja, hogy magánszemélyek számára jogot keletkeztessen.

Először a már hivatkozott **Camós Grau kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletében az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy a pártatlanság szabálya, amely az intézményeket az olyan természetű vizsgálati feladatok teljesítése során kötelezi, mint amellyel az OLAF-ot bízta meg, a közérdeken kívül az érintett személyek védelmére irányul, és a megfelelő garanciák tiszteletben tartásához való alanyi joggal ruházza fel őket⁶⁷. E szabályt következőképpen magánszemélyek számára jogot keletkeztető szabálynak kell tekinteni. Az adott ügyben e szabály OLAF általi megsértése nyilvánvaló és súlyos jelleget öltött. Mindezekon felül közvetlen okozati összefüggés állt fenn a felperes által elszenvetett kár, amely a becsületén és a szakmai hírnevén esett sérelem volt, valamint az életviszonyainak megzavarása között. Az Elsőfokú Bíróság következőképpen Camós Graunak 10 000 euró összegű kártérítést ítélt meg.

Másodszor, a **Tillack kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletében az Elsőfokú Bíróság emlékeztetett arra, korábban már kimondta, hogy a gondos ügyintézés elve önmagában

⁶⁶ Lásd különösen a fent hivatkozott *Brasserie du pêcheur* és *Factortame* ügyben hozott ítélet 51. pontját.

⁶⁷ Az Elsőfokú Bíróság T-309/03. sz., *Camós Grau kontra Bizottság* ügyben 2006. április 6-án hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé).

nem keletkeztet jogokat magánszemélyek számára⁶⁸. Az Elsőfokú Bíróság ugyanakkor pontosította, hogy más a helyzet akkor, ha ezen elv különös jogok kifejezésének minősül, mint például az Európai Unió alapjogi chartájának 41. cikke értelmében minden személy joga arra, hogy ügyeit részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék, a meghallgatáshoz való jog, az iratokba történő betekintés joga, illetve az igazgatási szervek azon kötelezettsége, hogy döntéseiket megindokolják⁶⁹.

E. Felelősség jogellenes magatartás hiányában

Mint azt az Elsőfokú Bíróság nagytanácsban eljárva 2005-ben kimondta, az EK 288. cikk második bekezdése lehetővé teszi a magánszemélyek számára, hogy bizonyos feltételek mellett a közösségi bíróság előtt elérjék káraik megtérítését a károkozó jogellenes magatartásának hiányában is⁷⁰. 2006-ban az Elsőfokú Bíróságnak többször nyílt alkalma, hogy e felelősségi rendszert illetően hozzon határozatot. Ezt két példával illusztráljuk.

Egyrészt, a fent hivatkozott **Galileo kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletében az Elsőfokú Bíróság emlékeztetett arra, hogy a Közösség felelőssége jogellenes magatartás hiányában csak rendkívüli és különleges kár esetén állhat fenn. A kár abban az esetben minősül rendkívülinek, ha meghaladja az érintett ágazat tevékenységeihez fűződő gazdasági kockázatok korlátait. Márpedig az adott ügyben valamely kifejezésnek valamely közösségi intézmény által egy projekt megjelölésére történő használatával okozott kár nem tekinthető olyanoknak, mint amely meghaladja ugyanezen kifejezésnek mint védjegynek a használatával járó kockázatok határait, amennyiben a választott kifejezés jellegzetességénél fogva – híres olasz matematikus, fizikus és csillagász keresztnévéből vették az ötletet – a védjegy jogosult önként tette ki magát annak a veszélynek, hogy valaki más, jogszerűen – azaz az ő védjegyjogainak sérelme nélkül – használhatja ezt a nevet egyik programjának megnevezésére.

Másrészt, a **Masdar kontra Bizottság** ügyben hozott ítéletében⁷¹ az Elsőfokú Bíróság elismerte a felperes számára a jogalap nélküli gazdagodásra és a megbízás nélküli ügyvitelre való hivatkozás jogát az intézmények szerződésen kívüli felelősségének megállapítása érdekében, még ez utóbbiak jogellenes magatartásának hiányában is. Az ügy alapja a felperes által egy, a Bizottsággal szerződéses viszonyban lévő társasággal kötött alvállalkozói szerződés volt. E társaság soha nem fizette ki a felperest, aki a Bizottság ellen fordult, amely megtagadta a felperes közvetlen kifizetését. A felperes ezt követően kártérítési keresetet indított, amelyben arra hivatkozott, hogy a Bizottság megsértette a szerződésen kívüli felelősségnek a tagállamok nagy részében elismert bizonyos elveit.

⁶⁸ Az Elsőfokú Bíróság T-193/04. sz., Tillack kontra Bizottság ügyben 2006. október 4-én hozott ítélete, amely hivatkozik az Elsőfokú Bíróság T-196/99. sz., Area Cova és társai kontra Tanács és Bizottság ügyben 2001. december 6-án hozott ítélet (EBHT 2006., II-3597. o.) 43. pontjára.

⁶⁹ Az Európai Unió 2000. december 7-én Nizzában kihirdetett alapjogi chartája (HL 2000. C 364., 1. o.).

⁷⁰ A fent hivatkozott FIAMM és FIAMM Technologies kontra Tanács és Bizottság ügyben hozott ítélet 158–160. pontja.

⁷¹ Az Elsőfokú Bíróság T-333/03. sz., Masdar kontra Bizottság ügyben 2006. november 16-án hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé).

A felperes különösen a jogalap nélküli gazdagodás tilalmának elvén alapuló polgári jogi jogalapra (principe de in rem verso) és a megbízás nélküli ügyvitelen alapuló polgári jogi jogalapra (principe negotiorum gestio) hivatkozott.

Az Elsőfokú Bíróság miután emlékeztetett arra, hogy a Közösség felelőssége még jogellenes magatartás hiányában is megállapítható, kimondta, hogy a jogalap nélküli gazdagodáson vagy a megbízás nélküli ügyvitelen alapuló jogalapok lényege, hogy sajátos polgári jogi körülmények között azok számára keletkeztessenek szerződésen kívüli kötelezettséget, akik a gazdagodott vagy az ügy ura helyzetében vannak, és amely kötelezettség általában a jogosulatlan gazdagodás visszatérítése, illetve az ügyvivő kártalanítása. Következésképpen a jogalap nélküli gazdagodáson és a megbízás nélküli ügyvitelen alapuló, a felperes által hivatkozott jogalapokat kizárólag azon indokból lehet elutasítani, hogy az intézmény magatartása jogellenességének feltétele nem teljesül. Mivel a közösségi bíróságok, különösen a jogalap nélküli gazdagodás tárgyában, amelynek tilalma a közösségi jog egyik alapelve, már alkalmazták a jogalap nélkül megfizetett összeg visszatérítésének egyes elveit, az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy meg kell vizsgálni, hogy a jelen ügyben fennállnak-e a jogalap nélküli gazdagodás tilalmának elvén, illetve a megbízás nélküli ügyvitelen alapuló jogalap feltételei.

Ebből a szempontból az Elsőfokú Bíróság emlékeztetett e jogalapok alkalmazásának a tagállamok jogaiban közös általános elvek szerinti részletes szabályaira, amely egyrészt az, hogy e jogalapok nem alkalmazhatók akkor, ha a gazdagodottnak vagy az ügy urának hasznát szerződés vagy jogi kötelezettség igazolja, másrészt ezek a jogalapok csak másodlagosan alkalmazhatók, tehát olyan esetben, amikor a jogsértést szenvedett személynek az őt illető javak megszerzése tekintetében nem áll rendelkezésére más jogalap. Ebből azt a következtetést vonta le az Elsőfokú Bíróság, hogy az adott ügyben a felperes által felhozott jogalapok megalapozatlanok.

III. *Ideiglenes intézkedés iránti kérelmek*

Az Elsőfokú Bíróság elnökéhez ebben az évben 25 ideiglenes intézkedés iránti kérelmet nyújtottak be, amely csekély növekedést mutat az előző évben benyújtott kérelmek számához (21) képest. 2006-ban az ideiglenes intézkedésről határozó bíró 24 ügyet bírált el, és 2 esetben adott helyt végzésben az ideiglenes intézkedés iránti kérelemnek a **Globe kontra Bizottság** és a **Romana Tabacchi kontra Bizottság** ügyben⁷².

A **Globe kontra Bizottság** ügyben hozott végzés a Deloitte kontra Bizottság ügyben⁷³ 2005-ben hozott végzés folytatása, ám az ez utóbbi ügyben hozott határozattal ellentétben elrendeli az ideiglenes intézkedést. A kérelmező az adott ügyben bizonyos közép-ázsiai országokba irányuló árubeszerzési közbeszerzési eljárás során a felperes ajánlatát elutasító bizottsági határozat végrehajtásának felfüggesztését kérte.

⁷² Az Elsőfokú Bíróság elnökének a T-114/06. R. sz., Globe kontra Bizottság ügyben 2006. július 20-án hozott végzése és a T-11/06. R. sz., Romana Tabacchi kontra Bizottság ügyben 2006. július 13-án hozott végzése (az EBHT-ban még nem tették közzé őket).

⁷³ Az Elsőfokú Bíróság elnökének a T-195/05 R. sz., Deloitte Business Advisory kontra Bizottság ügyben 2005. szeptember 20-án hozott végzése (EBHT 2005., II-3485. o.).

Mindenekelőtt a *fumus boni juris* fennálltának feltételét illetően az ideiglenes intézkedésről határozó bíró úgy határozott, hogy a kérelmező által felhozott egyik jogalap komoly kétséget ébresztett a szerződés jogszerűségét illetően. Tehát miután megvizsgálta a végrehajtás kért felfüggesztése elrendelésének sürgősségét az ideiglenes intézkedésről határozó bíró megállapította, hogy nem feladata előre megítélni azokat az intézkedéseket, amelyeket a Bizottság egy esetleges megsemmisítést kimondó ítélet teljesítése keretében hozhat. Mindazonáltal, tette hozzá, a teljes körű és hatékony bírói jogvédelemhez való jog általános elve eredményeként biztosítani kell a jogalanyok ideiglenes védelmét, ha arra a jövőbeli végleges határozat teljes érvényesülése érdekében szükség van a közösségi bíróságok által biztosított jogvédelemben meglévő hiányosság elkerülése érdekében. Meg kellett tehát vizsgálni, hogy egy esetleges megsemmisítést kimondó ítéletet követően van-e lehetősége a Bizottságnak egy új, a kérelmező által állított kár megtérítését lehetővé tévő közbeszerzési eljárás lefolytatására, és – nemleges válasz esetén – annak megítélésére, hogy ez utóbbi kárát meg lehet-e téríteni.

Márpedig ebben az ügyben csekély volt a valószínűsége annak, hogy egy esetleges megsemmisítést kimondó, feltehetően a szerződésteljesítés után meghozandó ítéletet követően a Bizottság új közbeszerzési eljárást folytasson le. Az ideiglenes intézkedésről határozó bíró tehát azt vizsgálta meg, hogy a Globe-nak lehet-e kártérítést fizetni azért, mert elvesztette annak esélyét, hogy a közösségi közbeszerzés tárgyát képező szerződést ítéljenek neki oda. Noha ezen esély rendkívül valószínű volt, nehéz, mondhatni lehetetlen volt azt számszerűsíteni, következésképpen az elvárt pontossággal meghatározni az ennek elvesztéséből eredő kárt. Mivel a kárt nem lehetett kellő pontossággal számszerűsíteni, azt rendkívül nehezen megtéríthetőnek kellett tekinteni. Az Elsőfokú Bíróság elnöke azt is megállapította, hogy az adott ügy különleges körülményeire, valamint a kérelmező és azon vállalkozás, amelynek a szerződést odaítélték, által végzett tevékenység szerinti piac jellemzőire tekintettel az említett kár súlyos volt.

Végül a fennálló érdekek mérlegelésének elvégzése során az ideiglenes intézkedésről határozó bíró emlékeztetett arra, hogy komoly okok alapján feltételezhető, hogy a Bizottság jogellenesen járt el. Figyelemmel egyébként azon kártérítésre, amit a szerződést elnyerő a Bizottságtól a közösségi bíróságok előtt kérhet, az érdekek mérlegelése csak a kérelmező hátrányára kedvezhetett a szerződést elnyerőnek. Mivel a Bizottság nem hivatkozhatott semmilyen olyan jellegű érvre, amely módosíthatná ezen álláspontot, az ideiglenes intézkedésről határozó bíró elrendelte a szerződés odaítélése végrehajtásának felfüggesztését.

A Romana Tabacchi kontra Bizottság ügyben az Elsőfokú Bíróság elnöke olyan vállalkozás által benyújtott kérelemről határozott, amely felmentést remélt a bankgarancia-adási kötelezettség alól, amely a vele szemben kiszabott bírság azonnali megfizetése mellőzésének volt a feltétele. Az ideiglenes intézkedésről határozó bíró megállapította, hogy az adott esetben olyan kivételes körülmények álltak fenn, amelyek indokolták a kérelmező bankgarancia-adási kötelezettségének részleges felfüggesztését. A kérelmező ugyanis a *fumus boni juris* fennállásán kívül bizonyította, hogy saját és részvényesei bizonytalan anyagi helyzete miatt tagadta meg néhány bank a kért garancia nyújtását. Az adott ügyben fennálló érdekeket mérlegelve az ideiglenes intézkedésről határozó bíró megállapította azt is, hogy a Bizottság pénzügyi érdekeit nem védi jobban az, ha a

határozatot azonnal végrehajtják, mivel valószínűtlen, hogy megkapja a bíróságnak megfelelő összeget. Ebben az esetben is elrendelték az ideiglenes intézkedéseket.

Végezetül megemlíti azt a tényt, hogy a már az összefonódások ellenőrzése kapcsán említett **Endesa kontra Bizottság** ügyben⁷⁴ a felperes arra irányuló ideiglenes intézkedés iránti kérelmet nyújtott be, hogy függesszék fel az Endesa panaszát elutasító bizottsági határozat végrehajtását⁷⁵. Az ideiglenes intézkedésről határozó bíró végzésében emlékeztetett arra, hogy valamely ideiglenes intézkedés iránti kérelem sürgős jellegét annak szükségességéhez viszonyítva kell megítélni, hogy ideiglenesen döntést kell hozni annak elkerülése végett, hogy az ideiglenes intézkedést kérő fél súlyos és helyrehozhatatlan kárt szenvedjen. Egy ilyen kárnak különösen az ideiglenes intézkedést kérő fél érdekeiben kell bekövetkeznie. E tekintetben az Endesa különösen arra a kockázatra hivatkozott, hogy az ideiglenes intézkedések hiányában a Gas Natural ellenőrzést szerez felette és felszámolja, ez a kár szerinte részvényeseit is érintené. Az ideiglenes intézkedésről határozó bíró szerint azonban az Endesa nem hivatkozhat eredményesen sürgősség címén a részvényeseinél bekövetkező kárra, mivel ez utóbbiak tőle elkülönülő jogi személyiséggel rendelkeznek. Az Endesa által személyét érintőként hivatkozott kárt illetően az Elsőfokú Bíróság elnöke megállapította, hogy az hipotetikus, mivel a nyilvános ajánlat kiírásától és sikerétől függ, és ennek sikere e szakaszban még nem bizonyított. Végezetül az ideiglenes intézkedésről határozó bíró úgy vélte, hogy nem bizonyított, hogy a spanyol jog által biztosított jogorvoslati lehetőségek nem teszik lehetővé az Endesa számára az általa állított súlyos és helyrehozhatatlan kár elkerülését. Az Elsőfokú Bíróság elnöke tehát elutasította az ideiglenes intézkedés iránti kérelmet.

⁷⁴ Az Elsőfokú Bíróság T-417/05. sz., Endesa kontra Bizottság ügyben 2006. július 14-én hozott ítélete (az EBHT-ban még nem tették közzé).

⁷⁵ Az Elsőfokú Bíróság elnökének a T-417/05. R. sz., Endesa kontra Bizottság ügyben 2006. február 1-jén hozott végzése (az EBHT-ban még nem tették közzé).